

АЛЕКСАНДЪР ГРИН

КОРАБЪТ С АЛЕНИ ПЛАТНА

Превод от руски: Илиана Владова, 1967

chitanka.info

*На Нина Николаевна Грин подарява и посвещава
авторът*

22 ноември 1922 г. Ленинград

ОБЯСНЕНИЯ НА НЯКОИ ДУМИ В ТЕКСТА

Бакборд — лявата страна на кораб

Бейдевинд — курс на кораба, при който той се държи колкото се може по-близо до вятъра

Бирюлки — вид игра, при която от една купчина издялани от дърво фигурки вадят с кукички фигурките една по една, без да мърдат другите

Бординхауз — пансион

Боцман — лице от младшия команден състав на кораба

Брамсел — платно на малката мачта

Брас — особен начин на плаване

Брашпил — механизъм за изваждане на котвата на кораб

Бриг — двумачтов платноходен кораб

Буканиер — пират, авантюрист; някога ловец на диви бикове в Америка

Букшприт — хоризонтална или наведена мачта, издадена напред от носа на кораба

Ванти — стоманени или насмолени конопени въжета, с които се опъват симетрично към двата борда мачтите на кораба

Вахта — дежурство; времето, през което трае това дежурство

Галс — въже, с което се опъват корабните платна

Гандшпуг — лост за издигане на тежести върху кораба

Гвинея — стара английска златна монета, равна на 21 шилинга

Грот — долното корабно платно на средната мачта

Дюйм — мярка за дължина, равна на 2,54 см

Кабестан — вертикална лебедка

Кил — надлъжната греда в долната част на корабния скелет

Кливер — предно триъгълно платно на кораба

Кнехт — нисък стълб на кораб за връзване на корабните въжета

Кубрик — помещение в плавателния съд на корабната команда

Маклер — търговски или борсов посредник

Леери — силно опънати въжета, двата края на които са неподвижно закрепени

Набаб — титла на индийски аристократ; богаташ, чийто живот се отличава с източен разкош

Немврод — според Библията, основател на Вавилонското царство

Рея — подвижна напречна греда на мачтата

Риф — дупка или клуп на корабното платно, в които се промушва въжето за стягане или намаляване повърхността на платното срещу вятъра

Румпел — ръчка за въртене на кормилото

Румб — деление от кръга на компаса, съответстващо на 1/32 част от хоризонта

Салинги — площадки на горната част на мачтата

Стенги — първите наставки на мачта

Трюм — вътрешно помещение на кораба между долната палуба и дъното, дето се намират механизмите и се туря товарът

Фунт — мярка за тежина, равна на 409,5 г

Фут — мярка за дължина, равна на 30,50 см

Швартов — конопеното или теленото въже, с което привързват кораба за кея

Шканци — място в средната част от горната палуба на военните кораби, дето стават прегледите и парадите

Шкипер — капитан, собственик на търговски кораб

Шкот — въже за управляване на корабни платна

Шхуна — платноходен кораб с две или повече мачти щурман — специалист по управлението на плавателни съдове

Фрахт — такса за превозване на стоки с плавателни съдове (рядко за сухопътен превоз)

I

ПРЕДСКАЗАНИЕ

Лонгрен, моряк от якия тристатонен бриг „Орион“, на който прослужи десет години и към който бе привързан по-силно от син към родната си майка, трябваше най-последно да напусне службата.

Това се случи така. При едно от редките си завръщания в къщи той не видя както друг път, още отдалеч на прага на своя дом жена си Мери да пляска с ръце, а после да тича насреща му до задъхване. Вместо нея до детското креватче — нова вещ в малката къща на Лонгрен — стоеше развълнувана съседката.

— Три месеца се грижих за нея, съседа — каза тя, — виж дъщеря си.

Смъртно бледен, Лонгрен се наведе и видя едно осеммесечно същество, което съсредоточено се взираше в неговата дълга брада, после седна, отпусна глава и взе да суче мустака си. Мустакът му беше мокър от дъжда.

— Кога умря Мери? — попита той.

Жената разказа печалната история, като прекъсваше разказа си и нежно гукаше на момиченцето, уверявайки, че Мери вече е в рая. Когато Лонгрен научи подробностите, раят му се видя малко по-светъл от бараката им за дърва и той помисли, че ако можеха сега да бъдат заедно и тримата, пламъкът на обикновената им лампа щеше да бъде незаменима радост за отишлата в незнайна страна жена.

Преди около три месеца материалното положение на младата майка съвсем се влошило. Повече от половината пари, които Лонгрен оставил, отишли за лекуване след трудното раждане и по грижи за здравето на новороденото; накрая изчерпването на тая малка, но необходима за преживяване сума заставило Мери да поиска пари назаем от Менерс. Менерс имаше хан и бакалница и минаваше за състоятелен човек.

Мери отишла при него в шест часа вечерта. Около седем съседката я срещнала по пътя за Лис. Разплакала и разтревожена,

Мери ѝ казала, че отива в града, за да заложил венчалния си пръстен. Тя прибавила, че Менерс бил съгласен да ѝ даде пари, но в замяна поискал от нея да му стане любовница. Мери не успяла да постигне нищо.

— В къщи нямаме трохичка хляб — казала тя на съседката си. — Ще отида до града и до завръщането на мъжа ми ще преживеем с детето криво-ляво.

Тази вечер времето било студено, ветровито. Съседката напразно уговаряла младата жена да не тръгва толкова късно за Лис: „Ще се намокриш, Мери, ръми, а току-виж, че вятърът донесъл и пороеен дъжд.“

За да отиде от крайморското село до града и да се върне обратно, ѝ били необходими най-малко три часа бърз ход, но Мери не послушала съветите на съседката. „Стига съм ви додявала — казала тя — и без това почти не остана семейство, от което да не съм заела хляб, чай или брашно. Ще заложил пръстена и толкоз.“ Тя отишла, върнала се, но на другия ден легнала в силна треска и загубила съзнание; лошото време и вечерният студ предизвикали възпаление на белите дробове, както казал градският лекар, извикан от добросърдечната съседка. След седмица в двойния креват на Лонгрен останало празно място и съседката се преселила в дома му, за да храни и гледа момиченцето. За нея, самотната, вдовица, това не представлявало трудност.

— При това — прибави тя — без такова глупаче е скучно.

Лонгрен отиде в града, получи каквото имаше да получава, сбогува се с другарите си и се зае с отглеждането на малката Асол. Докато момиченцето не се научи да ходи уверено, вдовицата живееше при моряка и заместваше майката на сирачето. Но щом Асол престана да пада, когато прекрачваше прага, Лонгрен заяви решително, че отсега нататък сам ще се грижи за детето си, поблагодари на вдовицата за дейното ѝ съчувствие и заживя самотния живот на вдовец, като съсредоточи всичките си помисли, надежди, любов и спомени върху малкото същество.

Десетгодишният скитнически живот беше оставил в ръцете му съвсем малко пари. Той започна да работи. Скоро по градските магазини се появили неговите играчки — изкусно направени малки модели на лодки, катери, еднопалубни и двупалубни платноходки,

крайцери, параходи — с една дума, всичко, което му беше близко и поради характера на работата отчасти му заместваше грохота на пристанищното всекидневие и живописния труд при плаванията. По този начин Лонгрен успяваше да припечели толкова, колкото му беше необходимо, за да преживява икономично. Необщителен по природа, след смъртта на жена си той стана още по-затворен и саможив. Понякога, в празник, го виждаха в кръчмата, но той никога не се застояваше там, а набързо изпиваше при тезгяха чаша ракия и си отиваше, като в отговор на всички реплики и кимвания на съседите отправяше наляво и надясно по едно кратко: „да“, „не“, „здравей“, „горе-долу“, „сбогом“. Гости не понасяше, заставяше ги да си отидат, тихо, не със сила, а с такива намеци и измислени поводи, че на посетителя не оставаше нищо друго, освен да измисли причина, която не му позволява да остане повече. Самият той не посещаваше никого; така между него и земляците му се появи студенина и отчужденост и ако работата на Лонгрен — играчките — зависеше повече от селските работи, той щеше да изпита по-силно последствията от тези отношения. Стоки и хранителни продукти купуваше в града — Менерс не можеше да се похвали, че Лонгрен е купил от него дори кутийка кибрит. Той вършеше сам и цялата домакинска работа, като изучаваше търпеливо сложното и непривично за мъжа изкуство — отглеждането на дете.

Асол беше вече на пет години и баща ѝ започна да се усмихва все по-меко и по-меко, като гледаше нейното нервно, добро личице, когато тя, седнала на коленете му, гадаеше тайната на закопчаната му жилетка или забавно тананикаше моряшки песни — диви „гръмкостишия“. Когато се пееха с детския глас и обикновено без буквата „р“, тези песнички напомняха танцуваща мечка, накичена с небесносиня панделка. По това време се случи едно събитие, чиято сянка, паднала върху бащата, покри и дъщерята.

Беше пролет, ранна и сурова като зима, но по-различена от нея. Цели три седмици острият крайбрежен норд притискаше студената земя.

Изтеглени на брега, рибарските лодки образуваха на белия пясък дълги редици от черни килове, прилични на гръбнаци на грамадни риби. В такова време никой не се осмеляваше да ходи на риболов. По единствената улица на селцето рядко можеше да зърнеш човек, излязъл

от къщи — студената вихрушка, която се носеше от крайбрежните хълмове към пустошта на хоризонта, превръщаше „чистия въздух“ в жестоко изтезание. Всички комини на Каперна димяха от сутрин до вечер, като разстилаха дима над стръмните покриви.

Но тези дни на борда по-често примамваха Лонгрен въвн от малката му топла хижа, отколкото слънцето, което при ясно време намяташе морето и Каперна с покривала от въздушно злато. Лонгрен излизаше на мостика, накован върху дълга редица от колове, и там, на самия край на този дъсчен вълнолом, дълго пушеше разпалваната от вятъра лула и наблюдаваше как откритото на брега дъно дими със сива пяна, която едва успява да следва грамадните вълни. Те препускаха с грохот към черния буреносен хоризонт и изпълваха простора със стада от фантастични дългогривести същества, които се носеха в разюздано, свирепо отчаяние, за да се успокоят нейде далеч. Стоновете и шумовете, ревящата канонада на надигналите се огромни водни маси и почти видимата струя на вятъра, който браздеше околността — толкова силно беше равномерното му препускане — даваха на изтерзаната душа на Лонгрен оная притъпеност и приглушеност, която снизява мъката до някаква смътна тъга и действава като дълбок сън.

В един такъв ден дванадесетгодишният син на Менерс, Хин, като забеляза, че бащината му лодка се удря о коловете на мостика и ломи борда си, отиде и каза това на баща си. Бурята бе започнала скоро; Менерс бе забравил да изтегли лодката си на пясъка. Той се отправи бързо към водата и там, на края на вълнолома, видя Лонгрен, кой го стоеше с гръб към него и пушеше. Освен тях двамата на брега нямаше никого. Менерс дойде до средата на мостика, спусна се до бясно плискащата се вода и отвърза шкота. Изправен в лодката, той започна да се промъква към брега, като се държеше с ръце за коловете. Не беше взел весла и в момента, когато се олюля и не успя да се хване за следващия кол, силен удар на вятъра отблъсна носа на лодката от мостика към океана. Сега дори и с цялата дължина на тялото си Менерс не би могъл да достигне най-близкия кол. Вятърът и вълните залюшкаха лодката и я понесоха към гибелния простор. След като осъзна положението си, Менерс поиска да се хвърли във водата, за да плува до брега, но закъсна с решението си — лодката вече се въртеше близо до края на вълнолома, където значителната дълбочина на водата и яростта на големите вълни вещаеха сигурна смърт. Между Лонгрен и

Менерс, отвличан в бурната далечина, имаше не повече от десет сажена все още спасително разстояние, тъй като на мостчето под самата ръка на Лонгрен висеше навито въже с вплетена на единия му край тежест. Това въже беше окачено тук, за да може при бурно време да го хвърлят от мостика на пристигащите параходи.

— Лонгрен! — завика смъртно изплашеният Менерс. — Защо стоиш като пън? Не виждаш ли, че вълните ме отвличат? Хвърли въжето!

Лонгрен мълчеше, загледан спокойно към мятащия се в лодката Менерс; само лулата му задимя по-силно и той бавно я извади от устата си, за да наблюдава по-добре това, което ставаше.

— Лонгрен! — молеше Менерс, — не ме ли чуваш, аз загивам, спаси ме!

Но Лонгрен не му каза нито дума; сякаш не чуваше отчаяните вопли. Докато вълните не отвлякоха лодката така далече, че виковете на Менерс едва долитаха до него, Лонгрен дори не се помръдна от мястото си. Менерс ридаше от ужас, заклеваше моряка да изтича при рибарите за помощ, обещаваше пари, заплашваше и сипеше проклетия, но Лонгрен само се приближи до самия край на вълнолома, за да не загуби от погледа си мятанията и подскачанията на лодката.

— Лонгрен — долетя до него гласът, глух като глас от покрив към намиращ се в къщата си човек, — спаси ме!

Тогава Лонгрен, като набра въздух и го пое дълбоко, за да не се загуби нито една негова дума във вятъра, извика:

— Тя също така те е молила! Мисли за това, Менерс, докато си още жив, и не го забравяй!

Тогава виковете замлъкнаха и Лонгрен си тръгна към къщи.

Събудила се, Асол видя, че баща ѝ седи пред гаснещата лампа дълбоко замислен. Като чу гласа на момиченцето, което го викаше, той се приближи до него, целуна го силно и го зави със смъкналото се одеяло.

— Спи, миличко — каза той, — утрото е още далече.

— Ти какво правиш?

— Направих черна играчка, Асол, спи!

На другия ден жителите на Каперна говореха само за изчезналия Менерс, а на шестия ден докараха и самия него, умиращ и злобен. Това, което той разказа, бързо обходи околните селца. Вълните носили Менерс до вечерта; разбит от тласканията в борда и дъното на лодката по време на страшната борба със свирепите вълни, които непрестанно заплашвали да изхвърлят в морето обезумелия кръчмар, той бил прибран от парахода „Лукреция“, който отивал за Касет. Простудата и сътресението от преживяния ужас довършиха дните на Менерс. Той живя едва четиридесет и осем часа, като призоваваше върху Лонгрена всички бедствия, възможни на земята и във въображението му.

Разказът на Менерс — как морякът наблюдавал неговата гибел и отказал да му помогне, — още по-красноречив поради това, че умиращият дишаше трудно и стенеше, порази жителите на Каперна. Без да споменаваме, че малцина от тях бяха способни да помнят по-тежко оскърбление от това, което бе понесъл Лонгрена, и да тъгуват така силно, както той тъгуваше за Мери до края на живота си — за всички бе отвратително, неясно и поразяващо, че Лонгрена е мълчал. Мълчал до последните си хвърлени след Менерс думи. И стоял. Стоял неподвижен, строг и тих като съдия, изразявайки дълбокото си презрение към Менерс — в мълчанието му имало нещо по-силно от ненавист и всички чувствуваха това. Ако той бе викал, ако бе изразявал с жестове или със суетно злорадство, или с нещо друго тържеството си при вида на отчаяния Менерс, рибарите биха го разбрали. Но той бе постъпил по-различно от тях, бе постъпил внушително непонятно и така се беше поставил над другите, е една дума — бе направил това, което не прощават. Вече никой не го поздравяваше, не му протягаше ръка, не му хвърляше дружески, приветствен поглед. Той остана завинаги настрана от работите на селото; хлапетата, когато го видеха, подвикваха след него: „Лонгрена удави Менерс!“ Той не обръщаше внимание на това. Той сякаш не забелязваше и друго — в кръчмата или на брега, сред лодките, рибарите замлъкваха в присъствието му и се отстраняваха от него като от чумав. Случаят с Менерс утвърди по-раншното непълно отчуждаване. Станало пълно, то предизвика силна взаимна ненавист, сянката на която падна и върху Асол.

Момиченцето растеше без приятелки. Тридесетината деца на нейна възраст, които живееха в Каперна, пропити като гъба с вода от суровите семейни принципи, основани върху непоколебимия авторитет

на майката и бащата, и възприемчиви като всички деца по света, зачеркнаха веднъж завинаги малката Асол от кръга на своето покровителство и внимание. Разбира се, това стана постепенно, по пътя на внушението и укорите от страна на по-възрастните и придоби характер на страшна забрана, а по-късно, разпалвано от одумките и лъжливите слухове, прерасна в детските умове в страх към дома на моряка.

На всичко отгоре затвореният живот на Лонгрен доразвърза истеричния език на клюките; заговори се, че морякът бил убил някъде някого си и затова, виждате ли, повече не го вземали на работа по параходите, а самият той е мрачен и саможив, защото го „терзаят угризенията на престъпната му съвест“. Когато играеха, децата пъдеха Асол и ако тя се приближеше до тях, те я замеряха с кал и я дразнеха, че баща ѝ ядял човешко месо, а сега правел фалшиви пари. Нейните наивни опити да се сближи с тях завършваха един след друг с горчив плач, синини, драскотини и с други прояви на общественото мнение; накрая тя престана да се обижда, но понякога все още питаше баща си: „Кажете, защо не ни обичат?“ — „Е, Асол — казваше Лонгрен, — нима те умеят да обичат? Трябва да умееш да обичаш, а точно това те не могат.“ — „Какво значи да умееш?“ „Ето, това!“ Той вземаше момиченцето на ръце и силно го целуваше по тъжните му, притворени от нежно удоволствие очи.

Вечер или в празник, когато бащата оставяше кутиите с лепило, инструментите и недовършената работа, снемаше престилката и сядаше с лула между зъбите да си почине, за Асол беше любимо развлечение да се покатери на коленете му и като се намества в грижливо обхваналите я бащини ръце, да докосва различните части на играчките и да го разпитва за тяхното предназначение. Така започваше своеобразната фантастична беседа за живота и хората — беседа, в която благодарение на миналия живот на Лонгрен, на случайностите и изобщо на случая главно място се отделяше на странните, поразителни и необикновени събития. Като назоваваше пред момиченцето имена на корабни въжета, платноходки, предмети от морския бит, Лонгрен постепенно се увеличаваше и преминаваше от обяснения към различни епизоди, в които участваха ту брашпилът, ту кормилото, ту мачтата или някакъв вид лодка и други подобни неща, а от тези отделни илюстрации се прехвърляше към широките картини на морските

пътешествия, като вплиташе суеверията в действителността, а действителността — в образите на своята фантазия. Така се появи морската котка — предвестница на корабокрушение, и рибата, която хвърчи и говори — не изпълниш ли заповедите ѝ, ще сбъркаш посоката; и Летящият холандец с неговия буен екипаж; поличби, привидения, русалки, пирати — с една дума, всички ония приказки, с които моряците убиват свободното си време при безветрие или в любимата кръчма. Лонгрен разказваше още за корабокрушения, за подивели и отучили се да говорят хора, за тайнствени съкровища, за бунтове на каторжници и за много други неща, които момиченцето слушаше може би по-внимателно, отколкото е бил слушан за пръв път разказът на Колумб за новия материк.

— Разказвай ми още! — молеше Асол, когато Лонгрен млъкнеше замислен, и заспиваше на гърдите му, склонила глава, пълна с чудесни сънища.

Появата на търговеца от градското дюкянче за играчки, който охотно закупуваше изработеното от Лонгрен беше също така голяма и винаги придружена с подаръци радост за Асол. За да предразположи бащата и да изтръгне някаква отстъпка, търговецът носеше на момиченцето малко ябълки, сладкиш, шепа орехи. Обикновено Лонгрен искаше истинската цена, защото не обичаше да се пазари, но търговецът му отбиваше.

— Ех, вие — казваше Лонгрен, — та аз цяла седмица съм седял над тази лодка — лодката беше дълга около двадесет сантиметра. — Виж каква здравина, каква изработка! Тая лодка при всяко време би издържала петнадесет човека.

Свършваше се с това, че тихото сновене на момиченцето, което си тананикаше над своята ябълка, лишаваше Лонгрен от упоритост и желание да спори; той отстъпваше и търговецът, натъпкал кошницата си с превъзходни, трайни играчки, си отиваше, като се усмихваше под мустак.

Лонгрен вършеше сам цялата къщна работа: цепеше дърва, носеше вода, палеше печката, готвеше, переше, гладеше бельото; освен всичко това успяваше и да работи за пари. Когато Асол навърши осем години, бащата я научи да чете и пише. Вече я вземаше понякога със себе си в града, а по-късно започна да я изпраща и сама, ако беше нужно да се вземат малко пари за късо време от магазина или да се

отнесе стока. Това се случваше рядко, въпреки че Лис се намираще само на четири версти от Каперна. Защото пътят минаваше през гора, а в гората много неща могат да изплашат децата наред с физическата опасност, която, наистина, беше малка на такова близко разстояние от града, но все пак не биваше да се забравя. Ето защо Лонгрен: пускаше Асол в града само през хубави дни, сутрин, когато гъстата гора около пътя беше пълна със слънчеви водопади, цветя и тишина, така че призраците на въображението не заплашваха впечатлителността на момиченцето.

Веднъж по средата на едно такова пътешествие до града момиченцето седна край пътя да изяде парчето пирог, сложено в кошничката ѝ за закуска. Като закусваше, то прерови играчките; от тях две-три се оказаха непознати за нея. Лонгрен ги беше направил през нощта. Една от тях беше миниатюрна яхта за надбягване. Бялото корабче имаше алени платна, направени от изрезките коприна, с които Лонгрен облепваше каютите на параходчетата — играчки за богати купувачи. Когато е направил корабчето, Лонгрен, изглежда, не е намерил подходящ материал за платна и е употребил каквото е имал под ръка — парченца червена коприна. Асол изпадна във възторг. Пламенният, весел цвят гореше така ярко в ръката ѝ, сякаш държеше огън. Пътят се пресичаше от поток с плетено мостче над него; надясно и наляво потокът се губеше в гората. „Дали да го пусна да поплава малко във водата — размишляваше Асол, — то няма да се намокри отвътре, а после аз ще го избърша.“ Момиченцето навлезе по течението на потока навътре в гората зад моста и внимателно пусна във водата до самия бряг корабчето, което я беше пленило; платната изведнъж блеснаха с алено отражение върху прозрачната вода. Светлината прониза плата и легна върху белите камъни на дъното като трептящо розово излъчване. „Ти откъде си дошъл, капитане?“ — попита важно Асол родения от въображението ѝ човек и в отговор сама си каза: „Аз дойдох... дойдох... дойдох от Китай.“ — „А какво донесе?“ — „Какво съм донесъл, няма да ти кажа.“ — „А, значи, така, капитане! Е, тогава ще те върна обратно в кошницата.“ Капитанът току-що се бе приготвил да отговори смирено, че се е пошегувал и че е готов да покаже слон, когато изведнъж лекото отклонение на крайбрежното течение изви корабчето с нос към средата на потока, то като истинско напусна с пълен ход брега и безпрепятствено заплава

надолу. За миг мащабите на околната действителност се измениха: сега потокът се стори на момиченцето огромна река, а корабчето — далечен голям параход, към който то уплашено и объркано протягаше ръце, като едва се крепеше над водата. „Капитанът се изплаши“ — помисли си то и се затече след отплавалата играчка с надежда, че някъде водата ще я изхвърли на брега. Като мъкнеше бързо кошничката си, която не беше тежка, но ѝ пречеше, Асол повтаряше: „Ах, боже мой! Ами ако се случи...“ Тя се стараеше да не изгуби от погледа си хубавия, плавно отдалечаващ се триъгълник на платната, спъваше се, падаше и пак бягаше.

Никога Асол не беше навлиerala толкова дълбоко в гората, както сега. Погълната от нетърпеливото желание да хване играчката, тя не се озърташе встрани; по брега, където се суетеше, имаше много препятствия, които отвличаха вниманието ѝ. Обраснали с мъх дънери на паднали дървета, ями, висока папрат, шипкови храсти, жасмин и лески ѝ пречеха на всяка крачка; като ги преодоляваше, тя постепенно губеше сили и се спираше все по-често и по-често, за да си отпочине или да махне от лицето си лепкава паяжина. Когато на по-широките места се заредиха тръстики и блатни гъсталаци, Асол съвсем загуби от погледа си аления блясък на платната, но след като заобиколи острия завой на течението, отново ги видя да се носят омело и неотстъпно напред. На едно място момиченцето се огледа и огромната гора със своята пъстрота, която преминаваше от димните стълбове светлина сред листата към тъмните процепи на задрямалия полумрак, силно го поразя. За миг то се стъписа, но като си спомни пак за играчката, изпусна няколко пъти едно дълбоко „ф-фу-у-у“ и се затече с всички сили.

В такава безуспешна и тревожна гонитба премина почти час; тогава Асол учудено, но и с облекчение видя как отпред дърветата се разстъпиха свободно, за да пропуснат синия разлив на морето, облаците и края на жълтия пясъчен насип, на който тя изтича, като едва се държеше на краката си от умора. Тука беше устието на потока; той се разливаше не особено широко и плитко, така че се виждаше струящата се синина на камъните, и се губеше в насрещната морска вълна. От ниския, изровен от корените насип Асол видя на голям

плосък камък край потока да седи гърбом към нея човек, който държеше в ръцете си доплувалото до него корабче и го разглеждаше от всички страни с любопитството на слон, уловил пеперуда. Поуспокоена, че играчката е цяла, Асол се спусна по насипа, приближи се до непознатия и като вторачи в него изпитателен поглед, зачака кога той ще повдигне глава. Но непознатият беше така зает да съзерцава горския сюрприз, че момиченцето можа да го разгледа от глава до пети и да установи, че досега нито един път не му се бе случвало да срещне подобни на него хора.

Но пред нея не беше някой друг, а странстващият пешком Егъл, известен събирач на песни, легенди, предания и приказки. Посивелите му къдри падаха и се диплеха под сламената му шапка; сивата блуза, напъхана в син панталон, и високите ботуши му придаваха вид на ловец; бялата яка, връзката, коланът с нанизани сребърни украшения, бастунът и чантата с новичка никелова закопчалка издаваха гражданина. Неговото лице, ако можем да наречем лице носа, устните и очите, които поглеждаха изпод избуялата чаталеста брада и изпод разкошните, свирепо щръкнали нагоре мустаци, би ни се сторило прозрачно бяло, ако не бяха сивите като пясък и блестящи като чиста стомана очи, които обладаваха силен и смел поглед.

— Върни ми го сега — плахо каза момиченцето. — Ти вече си поигра. Как го хвана?

Егъл повдигна глава и изтърва корабчето — така неочаквано бе прозвучало развълнуваното гласче на Асол. Около минута старецът я разглежда, като ѝ се усмихваше и бавно приглаждаше брада е голямата си жилеста шепа. Много пъти праната басмена рокля прикриваше едва до коленете слабите загорели крачка на момиченцето. Тъмната му гъста коса, прибрана в дантелена кърпа, се бе смъкнала до раменете. Всяка черта на Асол беше изразително лека и чиста, както е лек и чист полетът на лястовичката. Тъмните ѝ очи със затаен тъжен въпрос изглеждаха малко по-възрастни от лицето ѝ, чийто неправилен мек овал бе обвеян от оня прелестен загар, който е присъщ на здравата белота на кожата. В полуотворената малка уста блестеше кротка усмивка.

— Кълна се в Грим, Езоп и Андерсен — каза Егъл, като поглеждаше ту момиченцето, ту корабчето, — че това е нещо

необикновено! Чуй ме, растенийце! Това твое ли е?

— Да, по целия поток тичах подире му, мислех, че ще умра. Чак дотук ли стигна?

— До самите ми нозе. Корабокрушението стана причина да мога аз като крайбрежен пират да ти връча тази плячка. Изоставено от екипажа си, корабчето бе изхвърлено от една малка вълна на пясъка между лявата ми пета и края на тоягата ми — той чукна с бастуна си: — Как се казваш, детенце?

— Асол — каза момиченцето, като криеше в кошницата играчката, която ѝ подаде Егъл.

— Добре — продължи непонятната си реч старецът, без да сваля от момиченцето очи, в дълбочината на които проблясваше усмивка на дружелюбно благоразположение. — Аз собствено не трябваше да те питам за името ти. Хубаво е, че то е толкова странно, толкова монотонно, толкова музикално, както свистенето на стрелата или шумоленето на морската раковина; какво щях да сторя, ако ти се наричаше с някое от ония благозвучни, но нетърпимо обикновени имена, които са чужди на Прекрасната неизвестност? Още по-малко искам да зная коя си ти, кои са твоите родители и как живееш. Защо да нарушавам очарованието? Седнал на този камък, аз се занимавах със сравнителното изучаване на финските и японските сюжети... когато внезапно потокът изхвърли това корабче, а после се появи и ти... Такава, каквата си. Аз, миличко, съм поет по душа — при все че сам никога не съм писал. Какво има в кошничката ти?

— Лодчици — каза Асол, като разтърси кошничката — и още параход, и три такива къщички със знаменца. Там живеят войници.

— Отлично. Изпратили са те да ги продадеш. По пътя си се заиграла. Пуснала си корабчето да поплава, а то побягнало. Нали така беше?

— Ти няма видя? — със съмнение попита Асол, като се мъчеше да си спомни дали тя самата не му бе разказала това. — Каза ли ти някой? Или ти сам отгатна?

— Аз знаех това.

— Но как?

— Защото съм най-големият вълшебник.

Асол се смути; напрежението ѝ при тия думи на Егъл премина границата на уплахата. Пустинният морски бряг, тишината,

мъчителното приключение с корабчето, непонятната реч на стареца с блестящите очи, величествената му брада и коса започнаха да изглеждат на момиченцето някаква смесица на свръхестественото е действителността. Ако Егъл направеше сега гримаса или извикаше нещо, момиченцето щеше да побегне, разплакано и изнемогващо от страх. Но Егъл забеляза как широко се отвориха очите му и направи остър завой.

— Няма какво да се страхуваш от мене — каза сериозно той. — Напротив, аз искам да поговоря с тебе от душа.

Той едва сега си обясни какво в лицето на момиченцето му бе направило такова силно впечатление. „Неволно очакване на прекрасното, на блажена съдба — реши той. — Ах, защо не съм се родил писател? Какъв чудесен сюжет!“

— Хайде — продължи Егъл, като се стараеше да дооформи оригиналното положение (свързаната с работата му страст към митологията бе по-силна от опасението да хвърли семената на голямата мечта върху непозната почва), — хайде, Асол, изслушай ме внимателно! Аз бях в това село, откъдето ти вероятно идваш; с една дума — в Каперна. Обичам приказките и песните и прекарах в това село цял ден, като се стараех да чуя нещо, което никой не е чул досега. Но у вас не разказват приказки. У вас не пеят песни. А ако разказват и пеят, то, знаеш ли, това са истории за хитри селяни и войници с вечната възхвала на мошеничеството; това са кратки куплети с ужасен мотив — мръсни като немити крака, груби като куркане в корема... Почакай, аз се оплетох. Ще започна отново.

Той помисли и продължи така:

— Не зная колко години ще минат дотогава, но в Каперна ще се роди една приказка, която ще се помни дълго. Ти ще пораснеш, Асол. И тогаз, някоя утрин, в морската далечина ще блесне под слънцето кораб с алени платна. Сияйните алени платна на белия кораб ще порят вълните и ще се носят право към теб. Тихо ще плава тоя прекрасен кораб, без викове и гърмежи; много народ ще се събере на брега, ще се чуди и мае, там ще бъдеш и ти. Под звуците на прекрасна музика корабът ще се приближи величествено до самия бряг; от него ще се откъсне бърза лодка, нагиздена цяла в килими, злато и цветя. „Защо сте дошли? Кого търсите?“ — ще попитат хората на брега. Тогава ти ще видиш красив и храбър принц; той ще стои прав и ще протяга към

тебе ръце. „Здравей, Асол! — ще каже той. — Далечно, много далечно оттук те видях в съня си и дойдох, за да те отведе завинаги в царството си. Там ти ще живееш с мен в дълбока, покрита с рози долина. Ще имаш всичко, което пожелаеш; ще живеем така сговорно и весело, че душата ти никога не ще узнае какво е сълзи и скръб.“ После принцът ще те настани в лодката, ще те отведе на кораба и ти ще отпътуваш завинаги към оная великолепна страна, откъдето слънцето изгрява, а звездите ще се спуснат от небето, за да те поздравят с добре дошла.

— И всичко това за мен ли? — попита тихо момиченцето. Сериозните му очи станаха весели и засияха доверчиво. Разбира се, опасният вълшебник не би говорил току-така; тя се приближи до него.

— А може би вече е пристигнал... корабът?

— Не, това няма да бъде толкова скоро — възрази Егъл, — най-напред, както вече ти казах, ще пораснеш. После... Какво да говорим повече. Това ще стане и толкоз. Ти какво би направила тогава?

— Аз ли? — Асол погледна в кошницата, но явно не намери там нищо, с което би могла да се отблагодари. — Аз бих го обичала — бързо каза тя и после прибави не съвсем твърдо: — Ако не бъде побойник.

— Не, няма да бъде побойник — каза вълшебникът, като намигна тайнствено, — няма да бъде, аз гарантирам за това. Върви, момиченце, и не забравяй какво ти казах между две глътки ароматна водка и като размишлявах за песните на каторжниците. Върви! Мир на пухкавата ти главичка.

Лонгрэн работеше в малката си зеленчукова градина — прекопаваше картофите. Като вдигна глава, той видя Асол, която тичаше стремглаво към него с радостно и нетърпеливо лице.

— Ох — каза тя, като се мъчеше да си поеме дъх, и хвана с две ръце престилката на баща си. — Слушай какво ще ти разкажа... На брега, ей там, далеч седи вълшебник...

Тя започна с вълшебника и с неговото интересно предсказание. Трескавата мисъл ѝ пречеше да предаде последователно случилото се. По-нататък следваше описанието на външността на вълшебника и — в обратен ред — как е гонила изпуснатото корабче.

Лонгрен изслуша момиченцето, без да го прекъсва, без да се усмихва, и когато то свърши, въображението бързо му нарисува неизвестния старец с ароматната водка в една ръка и с играчката в друга. Той се обърна, но като си спомни, че в ония случаи, които са значителни в детския живот, подобава да бъдем сериозни и учудени, тържествено закима с глава и заговори:

— Да, да, по всичко личи, че това не може да бъде друг, освен вълшебник. Бих искал да го видя... А ти, когато пак отидеш там, не се отбивай встрани; в гората лесно можеш да се загубиш.

Той остави лопатата, седна до ниския плет и взе момиченцето на коленете си. Страшно уморена, Асол се опитваше да прибави още някои подробности, но от горещината, вълнението и отпадналостта ѝ се доспа. Очите ѝ се слепваха, главата ѝ се отпусна на твърдото бащино рамо, само миг и тя би се унесла в страната на сънищата, но изведнъж, обезпокоена от внезапно съмнение, Асол се изправи със затворени очи и като се облягаше с юмручетата о жилетката на Лонгрен, каза високо:

— Ти как мислиш, ще дойде ли корабът на вълшебника да ме вземе или няма?

— Ще дойде — спокойно отговори морякът, — щом са ти казали всичко това, значи е вярно.

„Ще пораснеш и ще забравиш — помисли си той, — а сега... не си струва да ти се отнема такава играчка. В бъдеще ще ти се случи да видиш много кораби, но не е алени, а с мръсни и хищни платна; отдалече — бели, гиздави, а отблизо — окъсани и нагли. Пътникът се е пошегувал е момиченцето ми. Какво от това?! Хубава шега! Нищо особено — шега! Виж как те е изморило това — половин ден в гората, из гъсталаците. А колкото за кораба с алени платна — мисли като мен: ще имаш кораб с алени платна.“

Асол спеше. Със свободната си ръка Лонгрен извади лулата си и запуши; вятърът отвя дима през плета в храста, който растеше от външната страна на оградата. Край храста, гърбом към оградата, седеше и ядеше пирог млад просяк. Разговорът между бащата и дъщерята го бе развеселил, а миризмата на хубавия тютюн го изкушаваше да си изпроси.

— Стопанино, дай ми на мене, бедния човек, да запаля — каза той през прътите на оградата. — В сравнение с твоя моят тютюн не е

тютюн, а чиста отрова.

— Бих ти дал — отговори полугласно Лонгрен, — но тютюнът ми не е в този джоб. Не ми се иска, виждаш ли, да будя дъщеря си.

— Голяма работа! Ще се събуди и пак ще заспи, а човек ще си попуши.

— Ех — възрази Лонгрен, — ти си имаш тютюн, а детето е уморено. Ако искаш, ела по-късно.

Просякът плю презрително, надяна торбата на тоягата си и отвърна хапливо:

— Принцеса, ясно! Натъпка ѝ ти главата с тия задморски кораби! Ех ти, чудак такъв, и това ми било стопанин!

— Я слушай — прошепна Лонгрен, — ако река, ще я събудя, но само за да натъркам здравия ти врат. Марш оттук!

След половин час просякът седеше с дузина рибари на една маса в кръчмата. Зад тях седяха едри жени с гъсти вежди и обли като валчести камъни ръце. Те ту подръпваха мъжете за ръкавите, ту прехвърляха през раменете им по чашка ракия — за себе си, разбира се. Просякът кипеше от обида и разказваше:

— ... И не ми даде тютюн. „Ти, казва, ще навършиш пълнолетие и тогава, казва, ще дойде специален ален кораб... за тебе. Защото ти е писано да се омъжиш за принц. И ти, казва, вярвай на този вълшебник.“ А аз му думам: „Събуди я, събуди я, за да извадиш тютюна.“ А той до половината път ме гони.

— Кой? Какво? За какво говори? — чуваха се любопитните гласове на жените.

С полуобърнати глави рибарите обясняваха с насмешка:

— Лонгрен и дъщеря му са подивели, а може и да са се побъркали; ето, човекът го казва. Някакъв магьосник бил у тях — така трябва да се разбира. Те чакали — лелички, вие да не пропуснете! — задморски принц, и то на кораб с алени платна.

След три дни, като се връщаше от градския магазин, Асол чу за първи път:

— Хей, обеснице! Асол! Я погледни натам! Корабът с алени платна иде!

Момиченцето трепна и като вдигна ръка над очите си, неволно погледна към разлялото се море. После се обърна по посока на възклицанията; на двадесет крачки от него стояха група деца, те

правеха гримаси и се плезеха. Момиченцето въздъхна и се затича към къщи.

II ГРЕЙ

Ако Цезар бе смятал, че е по-добре да бъдеш първи на село, отколкото втори в Рим, то Артур Грей можеше да не завижда на мъдрото Цезарово желание. Той се бе родил капитан, искаше да бъде такъв и стана такъв.

Огромният дом, в който се бе родил Грей, беше мрачен вътре и величествен отвън. Цветната градина и част от парка достигаха до самата му фасада. Лалета от най-хубави сортове — сребристосини, виолетови и черни с розов оттенък — се виеха из ливадата като капризно разхвърляни огърлици. Край лъкатушното поточе старите дървета на парка дремеха в разсеяните полусенки над блатната тръстика. Оградата на замък — да, това бе истински замък — беше от вити чугунени стълбове, съединени с железни украшения. Всеки стълб завършваше отгоре с великолепна лилия от чугун; в тържествени дни тези чаши се напълваха с масло, което гореше в нощния мрак с големи червени пламъци.

Бащата и майката на Грей бяха горделиви роби на своето положение, на богатствата си и на законите на това общество, пред което те можеха да се наричат с „ние“. Едната част от душата им, заета с галерията от техни прадеди, бе малко достойна за изобразяване, а другата — въображаемо продължение на тая галерия, започваше с малкия Грей, който по известен, предварително набелязан план бе обречен да изживее дните си и да умре така, че и неговият портрет да може да бъде окачен на стената, без да оскверни честта на фамилията. Но в този план бе допусната малка грешка: Артур Грей се бе родил с будна душа, която никак не бе склонна да поддържа фамилната линия.

Тази будност, тази изключителна „неестественост“ на момчето започна да се проявява още от осмата му година; типът на рицаря на причудливите впечатления, на търсеция и чудотвореца, тоест на човека, избрал от безчислено разнообразните роли в живота най-опасната и затрогващата — ролята на провидение, се прояви Грей,

когато веднъж доближи един стол до стената, за да достигне картината, която изобразяваше разпятието, и изправен на него, извади от окървавените ръце на Христос гвоздеите, тоест просто ги замаза с небесносиня боя, която беше откраднал от бояджията. Той намираще, че в този си вид картината го задоволява. Увлечен от своеобразното си занимание, той започна да замазва и краката на разпнатия и така бе заварен от баща си. Старецът хвана момчето за ушите, свали го от стола и попита:

— Защо разваляш картината?

— Не съм я развалил.

— Това е работа на знаменит художник.

— Няма значение — каза Грей. — Аз не мога да допусна в мое присъствие да стърчат гвоздеи от ръцете и да тече кръв. Аз не желая това.

В отговор на сина си Лионел Грей позна себе си и като скри под мустаците си усмивката, не му наложи наказание.

Грей неуморно изучаваше замъка и правеше поразителни открития. На тавана например той намери стари рицарски доспехи, подвързани с желязо и кожа книги, изгнили дрехи и ята гълъби. В избата, където се пазеше виното, получи интересни сведения за вината лафит, мадейра и херес. Тук, в мътната светлина на островърхите прозорци, притиснати от наклонените триъгълници на каменните сводове, бяха наредени малки и големи бъчви; най-голямата, с формата на сплескан кръг, заемаше цялата напречна стена на избата и бе направена от стогодишен тъмен дъб, който блестеше като полиран. В плетени кошници между бъчвите лежах тумбести бутилки от зелено и синьо стъкло. По камъните и по пръстения под растяха сиви гъби с тънки пънчета; навсякъде плесен, мъх, влага, кисела задушлива миризма. Огромната паяжина в отдалечения ъгъл блестеше като злато привечер, когато слънцето я осветяваше с последния си лъч. На едно място бяха зарити две бъчви с най-хубавото аликанте, каквото е имало по времето на Кромвел, и винарят, като посочваше на Грей празния ъгъл, не пропускаше случай да повтори историята на знаменитата гробница, в която лежеше мъртвец, по-пъргав от глутница фокстериери. Преди да започне разказа си, винарят не забравяше да опита дали работи добре кранът на голямата бъчва, а после се

отдалечаваше с облекчено сърце, защото в развеселените му очи неволно заблестяха сълзи на безмерна радост.

— Слушай сега — казваше Полдишок на Грей, като сядаше на празния сандък и натъпкваше острия си нос с тютюн, — виждаш ли онова място? Там има такова вино, за което много пияници биха се съгласили да си отрежат езика, стига да им позволят да си гаврътнат поне една чашчица. Във всяка бъчва има по сто литра течност, от която душата експлодира, а тялото се превръща в неподвижно тесто. Цветът му е по-тъмен от вишна и не може да се излива от бутилка, защото е гъсто като хубава сметана. То е затворено в бъчви от черно дърво, здраво като желязо. Върху тях има двойни обръчи от червена мед. На обръчите — надпис на латински: „Ще ме изпие Грей, когато отиде в рая“. Този надпис се е тълкувал толкова изчерпателно и така противоречиво, че твоят праядо, негово високоблагородие Симеон Грей, си построил вила, която нарече „Рай“ — смяташе, че чрез това невинно остроумие ще съгласува загадъчната мисъл с действителността. Но какво мислиш? Щом започнаха да избиват обръчите, той умря от разрыв на сърцето — толкова се развълнува лакомото старче. Оттогава никой не се докосва до тая бъчва. Всички повярваха, че скъпоценното вино носи нещастие. Всъщност дори египетският сфинкс не е задавал такава гатанка. Наистина той попитал един мъдрец: „Кажми, ще те изям ли, както изяждам всички? Ако отгатнеш — ще останеш жив.“ Но и това, ако разсъди добре...

— Струва ми се, че кранът отново прокапа — сам се прекъсваше Полдишок и се отправяше с неуверени крачки към ъгъла, където затягаше крана и се връщаше с открито, просветнало лице: — Да. Ако обмисли добре и главно — без да бърза, мъдрецът би могъл да каже на сфинкса: „Да отидем, брат, да пийнем и ти ще забравиш тия глупости.“ „Грей ще ме изпие, когато отиде в рая!“ — Как да се разбира това? Ще го изпие, когато умре ли? Странно. Значи, той е светец, но тогава не пие нито вино, нито обикновена водка. Да допуснем, че „рай“ означава щастие. Но поставим ли въпроса така, всяко щастие загубва половината от своите блестящи перца, щом щастливецът се попита искрено: рай ли е това? Там именно е въпросът. За да се напиеш от такава бъчва с леко сърце и да се смееш, момчето ми, хубаво да се смееш, необходимо е с единия крак да стоиш на земята, а с другия на небето. Има и трето предположение: че Грей все пак някога ще се

напие и ще изпадне в онова райски блажено състояние, в което дръзко ще опустоши бъчвичката. Но това би било, момчето ми, кръчмарско буйство, а не изпълнение на предсказанието.

След като се убеждаваше още веднъж, че кранът на голямата бъчва е изправен, Полдишок съсредоточено и мрачно завършваше:

— Тези бъчви ги докара от Лисабон с кораба „Бигъл“ твоят праядо, Джон Грей, в 1793 година; за виното беше заплатил две хиляди златни пиастри. Надписът върху бъчвите бе направен от оръжейния майстор Вениамин Елян от Пондишери. Бъчвите са зарити в земята на дълбочина шест стъпки и са засипани с пепел от лозови пръчки. Това вино никой не го е пил, не го е опитал и няма да го опита.

— Аз ще го изпия — каза веднъж Грей и тропна с крак.

— Ето един смел момък! — отбеляза Полдишок. — В рая ли ще го изпиеш?

— Разбира се. Ето го рая!... Той е у мен, виждащ ли го? — Грей се засмя тихо и разтвори малката си ръка. Нежната му, но с твърди очертания длан се озари от слънцето, момчето сви пръстите си в юмрук. — Ето го, тук е!... Ту е тук, ту отново го няма...

Като говореше това, той ту разтваряше, ту свиваше ръката си и най-последно, доволен от шегата, изтича по мрачната стълба към коридора на долния етаж, като изпревари Полдишок.

На Грей беше строго забранено да посещава кухнята. Но веднъж открил този удивителен, блеснал с огъня на огнищата свят на парата, саждите, съскането, клокоченето на кипящи течности, на тракането на ножове и вкусните миризми, той започна усърдно да навестява огромното помещение. Готвачите сновяха мълчаливи и строги като жреци; на фона на потъмнелите стени техните бели бонета придаваха на работата им характер на тържествена служба; весели пълни жени миеха съдове до каците с вода, звънтейки с порцелана и среброто; момчета внасяха кошници, пълни с риба, стриди, раци и плодове, като се привеждаха под тежестта им. Там, на дългата маса, лежах обаяни с цветовете на дъгата фазани, сиви патици, пъстри кокошки; на едно място — заклана свиня с къса опашка и със затворени по младенчески очи; на друго — ряпа, зеле, орехи, сини стафиди, златисточервени праскови.

В кухнята Грей изпитваше известен страх; струваше му се, че тук всичко се движи от тъмни сили, чиято власт е главната пружина на

живота в замъка; подвикванията му звучаха като команда и заклинания, движенията на работещите, благодарение на постоянното им повтаряне, бяха придобили оная отмерена и крайно пестелива точност, която изглежда като вдъхновение. Грей още не беше толкова висок, за да надникне в най-голямата тенджерка, която клокочеше като Везувий, но изпитваше към нея особена почит; той гледаше с трепет как я преместваха две прислужнички: тогава върху печката се изплискваше лека като дим пана и от бучащата печка се вдигаше пара, която на кълба, на кълба изпълваше кухнята. Веднъж се изплиска толкова много течност, че опари ръката на едното момиче. Кожата мигновено почервения, дори ноктите станаха червени от прилива на кръв и Бетси (така наричаха прислужничката), плачейки, започна да маже пострадалите места с олио. Сълзите се търкаляха неудържимо по кръглото ѝ изплашено лице.

Грей замря. Докато другите жени се суетяха около Бетси, той преживя усещането на остро чуждо страдание, което не можеше да изпита сам.

— Много ли те боли? — попита той.

— Опитай и ще видиш — отговори Бетси, като покриваше с престилката ръката си.

Намръщило вежди, момчето се покатери на едно столче, гребна с дългата лъжица от горещата гъста течност (беше супа от овнешко месо) и я плисна върху китката си. Усещането не беше слабо, но слабостта от острата болка го накара да се олюлее. Бледен като платно, Грей се приближи до Бетси, като пхна пламналата си ръка в джоба на панталонките си.

— Струва ми, че тебе много те боли — каза той, като премълча за своя опит. — Да отидем, Бетси, при лекаря. Хайде!

Той усърдно я дърпаше за полата, докато привържениците на народната медицина даваха в надпревара целебни рецепти на прислужничката. Но девойката страдаше силно и тръгна с Грей. Лекарят смекчи болката, като ѝ направи превръзка. Момчето показа ръката си, едва когато Бетси си беше вече отишла.

Този незначителен епизод свърза с истинско приятелство двадесетгодишната Бетси и десетгодишния Грей. Тя тъпчеше джобовете му е банички и ябълки, а той ѝ разказваше приказки и други истории, които четеше в книжките си. Веднъж Грей узна, че Бетси не

може да се омъжи за коняря Джим, защото нямали пари да се обзаведат. Грей разби порцелановата си касичка и изсипа всичко — то възлизаше на около сто фунта. Стана рано и когато момичето без зестра отиде в кухнята, промъкна се в стаята му и като мушна подаръка в сандъка му, покри го с кратка бележка:

Бетси, това е твое. Предводител на разбойническа шайка Робин Худ.

Паниката, която тази история вдигна в кухнята, взе такива размери, че Грей трябваше да си признае лъжата. Той не си взе обратно парите и не искаше повече да говори за това.

Майка му беше от ония натури, които животът отлива в готова форма. Тя живееше в полудрямката на своята осигуреност, която отгатва всяко желание на посредствената душа; затова нищо друго не ѝ оставаше да върши, освен да се съветва с шивачките, доктора и домоуправителя. Но нейната пламенна, почти религиозна привързаност към странното ѝ дете беше, както трябва да се предположи, единственият клапан на ония склонности, които бяха упоени от възпитанието и съдбата и вече не живееха, а съществуваха смътно, като оставяха волята ѝ в бездействие. Знатната дама приличаше на паун, измътил лебедово яйце. Тя болезнено чувствуваше прекрасната обособеност на сина си; тъга, любов и стеснение я изпълваха, когато притискаше момчето до гърдите си; сърцето ѝ говореше по-иначе от езика, който обикновено отразява условните форми на отношенията и мислите. Така отраженията на облаците, добили странни форми от слънчевите лъчи, проникват в симетричната обстановка на стандартното здание и го лишават от баналните му достойнства; окото вижда, но не познава помещението; тайнствените отънъци на светлината творят от недостатъците ослепителна хармония.

Знатната дама, чието лице и фигура сякаш можеха да отговорят само с ледено мълчание на огнените гласове на живота, чиято изтънчена красота по-скоро отблъскваше, отколкото привличаше, защото в нея се чувствуваше надменно усилие на волята, лишено от женствено обаяние — тази Лилиан Грей, когато останеше насаме е

детето си, ставаше обикновена майка и говореше с любещ и кротък тон същите ония сърдечни незначителни думички, които не могат да се предадат на хартия; тяхната сила е в чувството, а не в самите тях. Тя никак не можеше да откаже на сина си каквото и да било. Тя му прощаваше всичко: и ходенето му в кухнята, и отвращението от уроците, и непослушанието му, и многобройните му чудатости.

Ако той не искаше да подрязват дърветата — дърветата си оставаха недокоснати; ако молеше да простят или наградят някого, заинтересованият знаеше, че това ще стане. Той можеше да язди всеки кон, да донася в замъка всяко куче, да се рови в библиотеката, да бяга бос и да яде каквото му скимне.

Известно време баща му се бори с това, но отстъпи — не на принципа си, а на желанието на своята жена. Той се ограничи с това, че отстрани от замъка децата на цялата прислуга, защото се боеше, че това ниско общество може да превърне прищевките на момчето в трудно изкореними наклонности. Всъщност той беше изцяло погълнат от безбройните фамилни процеси, началото на които се губеше в епохата на възникването на книжните фабрики, а краят им — в смъртта на всички ищци. Освен това държавните дела, работите на именията, диктуванията на мемоарите, празничните ловове, четенето на вестници и сложната кореспонденция донейде го откъсваха от семейството; той виждаше сина си толкова рядко, че понякога забравяше на колко е години.

По такъв начин Грей живееше в свой свят. Той играеше сам — обикновено в задните дворове на замъка, които в старо време са били предназначени за бойни цели. Тези обширни занемарени места с останки от дълбоки ровове и покрити с мъх каменни погребени бяха пълни с бурени, коприва, репей, тръни и скромни пъстри полски цветя. Грей стоеше тук с часове, изследваше дупките на къртиците, сражаваше се с бурените, гонеше пеперуди, строеше крепости от тухлени отломки и после ги бомбардираше с пръчки и камъни.

Той караше вече дванадесетата си година, когато в един силен момент всички загатвания на душата му, всички разединени черти на духа му и отсенки на тайните му пориви се съединиха, получиша строен израз, станаха неукротимо желание. Досега в многото чужди градини той сякаш бе откривал само отделните части на своята

градина — лъч, сянка, цвят, старо великолепно стъбло, — а сега изведнъж видя ясно всичко това в прекрасно, поразяващо единство.

Това се случи в библиотеката. Нейната висока врата с матово стъкло отгоре беше обикновено заключена, но резецът на ключалката се държеше слабо в гнездото си; с лек натиск на ръката вратата поддаваше, напъваше се и се разтваряше. Когато изследователският дух застави Грей да проникне в библиотеката, той беше поразен от прашната светлина, чиято сила и особеност идваше от пъстрите в горните части на прозорците стъкла. Тук цареше тишината на забравата, която напомня вода в изкуствено езеро. Тъмни редици шкафове с книги се приближаваха на места до прозорците и ги затуляха до половина; разстоянията между шкафовете бяха затрупани с купища книги. Тук — разтворен албум с изплъзнали се вътрешни листове, там — привързани със златен шнур свитъци; мрачни купчини книги, дебели пластове ръкописи, натрупани миниатюрни томчета, които при разтваряне пращяха като кора. Тук имаше чертежи и таблици, редици от нови издания, карти; разнообразие от подвързии: груби, фини, черни, пъстри, сини, сиви, дебели, тънки, грапави и гладки. Шкафовете бяха плътно натъпкани с книги. Те приличаха на стени, които са заключили живота в най-потайните си кътчета. В стъклата на шкафовете се отразяваха други шкафове, покрити с безцветно блестящи петна. Върху кръглата маса имаше грамаден глобус, затворен в медната сферична кръстовка на екватора и меридиана.

Като се обърна към изхода, Грей видя над вратата грамадна картина, която изведнъж изпълваше със съдържанието си тежката неподвижна атмосфера на библиотеката. Картината изобразяваше кораб, който се издига върху гребена на голяма морска вълна. Разпенени струи се стичаха по наклонената му повърхност. Корабът беше представен в последния миг от издигането му. Той се носеше право към зрителя. Високо издигнатият букшприт закриваше основата на мачтите. Гребенът на вълната, разполовен от корабния кил, наподобяваше криле на гигантска птица. Пяната се пръскаше във въздуха. Над букшприта, зад бакборда, се виждаха неясно платната. Издути от яростната сила на бурята, те се накланяха с цялата си тежест назад, за да се изправят пак след вълната и после, отново наведени над морската бездна, да понесат кораба към следващите водни лавини.

Разкъсани облаци потрепваха ниско над океана. Слабата светлина безнадеждно се бореше с тъмнината на спускащата се нощ. Но най-забележителното от всичко в тази картина беше фигурата на човека, застанал на предната част на кораба с гръб към зрителя. Тя изразяваше цялата обстановка, дори характера на тоя момент. Позата на човека (той стоеше разкрачен, размахал ръце) всъщност нищо не говореше за това какво прави той, но караше да се предполага, че вниманието му е крайно напрегнато и съсредоточено към нещо на палубата, невидимо за зрителя. Вятърът развяваше запретнатите поли на кафтана му, бялата коса и черната шпага. Богатият костюм издаваше, че това е капитанът, а танцуващото положение на тялото му — силата на вълната. Той беше без шапка, вероятно бе погълнат от опасността на момента и крещеше нещо — но какво? Дали виждаше, че от борда пада човек, или заповядваше да променят посоката според вятъра, а може би, заглушаван от вятъра, зовеше боцмана? Не мисли, а сенките на тия мисли покълнаха в душата на Грей, докато гледаше картината. Внезапно му се стори, че неизвестният се приближи от лявата му страна и застана невидим до него: достатъчно беше само да си обърне главата, и странното усещане щеше да изчезне безследно. Грей знаеше това. Но той не заглуши въображението си, а се вслуша в него. Беззвучен глас извика няколко резки фрази, непонятни като малайския език; разнесе се шум като при силно срутване; ехо и мрачен вятър изпълниха библиотеката. Всичко това Грей чуваше вътре в себе си. Той се огледа; мигновено настъпилата тишина разсея звучната паяжина на фантазията; връзката му с бурята се прекъсна.

Грей идва няколко пъти, за да гледа тази картина. Тя стана за него оная необходима в беседата между душата и живота дума, без която е трудно да разбереш себе си. Огромното море постепенно завладяваше малкото момче. То заживя с него: ровеше се в библиотеката, издирваше и жадно четеше ония книги, зад чиято златна врата се откриваше синьото сияние на океана. Там се движеха кораби и пръскаха зад кърмата си пяна. Някои от тях губеха платната и мачтите си и задавени от вълните, се спускаха в мрака на тъмната бездна, където блещукат фосфорните очи на рибите. Други, повлечени от течението, се удряха о рифовете; затихващото вълнение жестоко люшкеше корпуса, обезлюденият кораб със скъсани въжета преживяваше продължителна агония, докато дойдеше нова буря и го

разбиеше на трески. Трети благополучно приемаха стоки в едно пристанище и ги разтоварваха в друго, а екипажът им възпяваше плаването край кръчмарските маси, като пиеше с охота водка. Там имаше и пиратски кораби с черен флаг, и страшна команда, която размахваше ножове; кораби призраци, светещи с мъртвешката светлина на синьото озарение; военни кораби с войници, оръдия и музика; кораби за научни експедиции, наблюдаващи вулкани, растения и животни; кораби на мрачна тайна и бунтове; кораби за открития и кораби за приключения.

Естествено в този свят над всичко се извисяваше фигурата на капитана. Той беше съдбата, душата и разумът на своя кораб. От неговия характер зависеше работата и свободното време на екипажа. Самият екипаж се подбираше лично от него и с много неща отговаряше на наклонностите му. Капитанът познаваше навиците и семейните работи на всекиго от хората си. В очите на подчинените той обладаваше магически знания, благодарение на които уверено плаваше, да кажем, от Лисабон до Шанхай през необятни простори. Той преодоляваше бурята, като ѝ противодействуваше с цяла система от сложни усилия, и сломяваше паниката с къси заповеди: плаваше и се спираше където поиска; разпореждаше се за отплуването и натоварването, за ремонта и почивката; трудно беше да си представиш по-голяма и по-разумна власт, въплътена в живо, изпълнено с непрекъснато движение, дело. По своята затвореност и всеобхватност тая власт се равняваше на властта на Орфей.

По законите на душевния живот тази представа за капитана, този образ и това правдиво отражение взеха централно място в светлото съзнание на Грей. Никоя друга професия не би могла така сполучливо да обедини в едно всички съкровища на живота, като запази неприкосновено и най-тънкия детайл на всяко отделно щастие. Опасност, риск, власт над природата, светлина на далечна страна, чудесна неизвестност, краткотрайна любов, подхранвана от свиждания и разлъки, увлекателен водовъртеж от срещи, лица, събития; безкрайно разнообразие на живота, докато високо в небето се издигат ту Южният кръст, ту Голямата мечка и всички континенти са в зорките ти очи, макар че твоята каюта не се е разделила с родината ти, с нейните книги, картини, писма и обвити с копринени къдрици сухи цветя в кожения талисман върху снажните ти гърди.

Една есен, когато стана на петнадесет години, Артур Грей тайно напусна дома си и проникна зад златната врата на морето. Скоро от пристанището Дубелт за Марсел отпътува платноходката „Анселм“, която носеше на борда си юнга с малки ръце и с външност на преоблечено момиче. Този юнга беше Грей, който притежаваше изящна пътна чанта, фини като ръкавица лакирани ботушки и батистено бельо с втъкани корони. За една година, през която „Анселм“ посети Франция, Америка и Испания, Грей прахоса част от имуществото си за сладкиши и с това плати данък на миналото, а с останалата част, която проигра на карти — на настоящето и бъдещето. Той искаше да стане „страшен“ моряк. Пиеше водка до задъхване, а при къпане скачаше във водата с примряло сърце надолу с главата от два сажена височина. Постепенно Грей изгуби всичко, освен главното — своята странна крилата душа; слабостта му изчезна, костите му станаха широки, а мускулите силни; тъмен загар замести бледия цвят на кожата му, а изисканото безгрижие на движенията бе сменено от уверената ловкост на трудовата ръка; в замислените му очи се отрази блясъкът, присъщ на загледалия се в огън човек. Говорът му изгуби неравномерната си надменно стеснителна променливост и стана кратък и точен като удар на чайка върху вълна подир трепкащи сребърни риби.

Капитанът на „Анселм“ беше добър човек, но суров моряк; той прибра момчето от някакво злорадство. В отчаяното желание на Грей капитанът видя само ексцентричен каприз и предварително тържествуваше, като си представяше как след месец-два Грей ще му каже, без да го гледа в очите: „Капитан Гоп, издрах си лактите, като се катерех по въжетата; болят ме хълбоците и гърбът, не мога да си свивам пръстите, главата ми ще се пръсне, а краката ми треперят. Всички тия мокри въжета тежат по два пуда на ръцете; всички тия леери, ванти, брашпили, grosове, стенги, салинги са създадени да измъчват нежното ми тяло. Искам да се върна при мама.“ Капитан Гоп изслушваше мислено това изявление и, разбира се, пак мислено произнасяше следната реч: „Идете, където искате, пиленцето ми. Ако върху вашите чувствителни крилца се е залепила смола, можете да я измиете с одеколон «Роза-мимоза» в къщи.“ Този измислен от Гоп одеколон радваше капитана повече от всичко и той, като завършваше

въображаемото си възражение, повтаряше на глас: „Да. Вървете си при вашата Роза-мимоза“.

Но този внушителен диалог навестяваше вече все по-рядко ума на капитана, защото Грей вървеше към целта си със стиснати зъби и побледняло лице. Той понасяше неспокойния труд с решително напрежение на волята, като чувствуваше, че му става толкова по-леко, колкото повече суровият кораб става негова плът и кръв, а неумението се заменя с навик. Случваше се възелът на котвената верига да го удари и повали на палубата или неприкрепеното за кнехта въже да се изтръгне от ръцете му и да одере кожата на дланите му, или вятърът да го удари по лицето с мокрия край на платното, в което беше защитен железен пръстен. Накратко казано, цялата работа беше за него изтезание, което изискваше съсредоточено внимание. Но колкото и тежко да дишаше, колкото и трудно да превиваше гръб, презрителната усмивка не слизаше от лицето му. Той понасяше мълчаливо шегите, подигравките и неизбежните ругатни, докато не стана „свой“ в новата си среда; от този момент отговаряше на всяко оскърбление с юмрук.

Веднаж капитан Гоп, като видя как Грей майсторски свързва платното на рея, си каза: „Ти победи, хитрецо.“ Когато Грей се спусна на палубата, Гоп го извика в каютата си, разтвори една измачкана книга и каза:

— Слушай внимателно. Остави цигарите! Започвам обработката на хлапака за капитан.

И той започна да чете, по-точно, да говори и вика от книга древните морски мъдрости. Това беше първият урок на Грей. За една година той се запозна с навигацията, с практиката, с корабостроенето, с морските закони, с лоцията и със счетоводството. Капитан Гоп му подаваше ръка и казваше „ние“.

Във Ванкувър Грей бе застигнат от едно писмо на майка си, което беше пълно със сълзи и страх. Той ѝ отговори така:

Зная. Но ако ти би могла да виждаш като мен — погледни с моите очи. Ако би могла да слушаш като мен — допри ухото си до раковината и ще чуеш в нея вечния шум на вълните. Ако би могла да обичаш като мен — всичко, в

твоего писмо, освен любовта и човека аз бих намерил и усмивка.

И той продължи да плава, докато „Анселм“ не пристигна със стока в Дубелт, където двадесетгодишният Грей се възползува от престоя, за да навести замъка.

Наоколо всичко си беше както преди пет години — непокътнатото нито в подробности, нито като цяло; само короните на младите брястове бяха станали по-гъсти и сенките им върху фасадата на зданието достигаха по-високо и се бяха разраснали.

Слугите, които се притекоха към него, се зарадваха, трепнаха и замряха със същата почит, с която бяха посрещали този Грей сякаш вчера, а не толкова отдавна. Те му казаха къде е майка му. Той мина във високото помещение и като притвори тихо вратата след себе си, спря се безшумно и загледа облечената в черна рокля побеляла жена. Тя стоеше пред разпятието; страстният ѝ шепот бе звучен като сърцебиене. „За тези, които плават, пътешествуват, боледуват, страдат и попадат в плен“ — притаил дъх, слушаше Грей. После бе казано: „И на момчето ми...“ Тогава той каза: „Аз...“ — но нищо повече не можа да изговори. Майка му се обърна. Тя бе отслабнала; в нейното изтънчено надменно лице проблясваше нов израз, сякаш младостта ѝ се бе върнала отново. Тя стремително се приближи до сина си: кратък гърлен смях, сдържано възклицание и сълзи в очите — това бе всичко. Но в тоя миг тя живееше — по-силно и по-хубаво, отколкото през целия си живот: „Аз веднага те познах; о, милото ми, малкото ми!“ И Грей действително престана да бъде голям. Той изслуша съобщението за смъртта на баща си, после ѝ разказа за себе си. Тя слушаше без упреци и възражения, но в себе си — във всичко, което той утвърждаваше като истина за своя живот — виждаше само играчки, с които нейното момче се забавлява. Такива играчки бяха и континентите, и океаните, и корабите.

Грей прекара в замъка седем дни: на осмия взе една голяма сума пари, върна се в Дубелт и каза на капитан Гоп: „Благодаря. Вие бяхте добър другар. Сбогом, стари приятелю.“ После потвърди истинското значение на тая дума със силно като преса ръкостискане. „Вече ще плавам отделно, на собствен кораб.“ Гоп пламна, плюна, издърпа

ръката си и си тръгна, но Грей го настигна и прегърна. И те седнаха в една странноприемница всички — двадесет и четирима души с екипажа — и пиха, и викаха, и пяха — изпиха и изядоха всичко, каквото имаше в бюфета и кухнята.

Измина още известно време и в пристанището Дубелт вечерницата светна над черната линия на една нова мачта. Това бе купеният от Грей „Секрет“ — тримачтов кораб с тегло двеста и шестдесет тона. Така капитанът и собственикът на кораба, Артур Грей, плава още четири години, докато съдбата го доведе в Лис. Но той запомни завинаги оня кратък гърлен смях, изпълнен с музиката на сърцето, с който бе посрещнат в дома си, и по един-два пъти в годината посещаваше замъка, като оставяше на жената със сребърните коси слабата увереност, че такова голямо момче вероятно ще се справи с играчките си.

III

РАЗСЪМВАНЕ

Разпенената струя, която корабът на Грей, „Секрет“, изхвърляше зад кърмата си, остави бяла черта по океана и угасна в блясъка на вечерните светлини на града. Корабът се прикотви близо до фара. Десет дни „Секрет“ разтоварва китайска коприна, кафе и чай, а единадесетия екипажът прекара на брега в почивка и сред винени пари; на дванадесетия Грей, без каквато и да е причина, почувствува глуха тъга, която не можеше да си обясни. Сутринта, още като се събуди, той усети, че денят започва лошо. Облече се без настроение, закуси без желание, забрави да прегледа вестника и дълго пуши, потънал в неизразимия свят на безцелното напрежение; сред мъгливите мисли се появяваха желаниа, които не получаваха признание, и с взаимно усилие се унищожаваша. Тогава той се зае с работата си. Съпроводен от боцмана, Грей извърши преглед на кораба, заповяда да позатегнат вантите, да отпуснат кормилното въже, да почистят шлюзовете, да сменят кливера, да намажат добре палубата със смола, да изчистят компаса, да отворят, проветрят и изметат трюма. Но работата не го развличаше. Изпълнен с тревожно внимание към мрачния ден, той го прекара раздразен и тъжен — сякаш някой го беше поканил, а той бе забравил кой и къде.

Привечер Грей се разположи в каютата си, взе книга и дълго възразява на автора, като правеше по полетата парадоксални забележки. Известно време тази игра, този разговор с властващия от гроба мъртвец го забавляваше. После взе лулата си и потъна в синия дим, като се отдаде на призрачните орнаменти, които възникваха във вълнообразните му слоеве.

Тютюнът има страшна сила; както маслото, когато се излее в подскачащите пукнатини на вълните, смирява яростта им, така и тютюнът смекчава раздразените чувства и ги снишава с няколко тона, за да звучат по-плавно и по-музикално. Ето защо след третата лула тъгата на Грей най-сетне загуби настъпателния си характер и премина

в замислена разсеяност. Това състояние продължи още около час; когато облакът от душата му се вдигна и Грей се опомни, поиска да се раздвижи и излезе на палубата. Нощта беше безлунна; зад борда звездите и светлините на мачтовите фенери дремеха в заспалата черна вода. От топлия като бузата на човек въздух лъхаше на море. Грей повдигна глава и присви очи — погледът му спря върху златното въгленче на една звезда; за миг през главозамайващото разстояние от мили в зениците му проникна огнената игла на далечната планета. От дълбочината на залива до слуха му достигаше глухият шум на помръкналия град. Понякога заедно с вятъра по чувствителната вода долиташе по някое изречение от брега, което прозвучаваше така ясно, сякаш бе изречено на самата палуба, и заглъхваше сред скърцането на корабните въжета. На носа на кораба пламна клечка кибрит и освети нечии пръсти, кръгли очи и мустаци. Грей подсвирна. Огънят на лулата се раздвижи и заплува към него; скоро капитанът видя в тъмнината ръцете и лицето на караулния.

— Предай на Летика — каза Грей, — че ще дойде с мен. Нека вземе въдиците — той се спусна в лодката, където чака около десет минути Летика. Сръчният, склонен към хитрости момък удари с веслата по борда и ги подаде на Грей; след това сам се спусна в лодката, намести ключовете за веслата и мушна торбата с провизии при кърмата на лодката. Грей седна на кормилото.

— Накъде ще заповядате да гребя, капитане? — попита Летика, като обръщаше лодката с дясното весло.

Капитанът мълчеше. Морякът знаеше, че не бива да нарушава това мълчание с думи и затова сам замълча и загреба усилено.

Грей взе посока в открито море, а после започна да се придържа към левия бряг. Беше му все едно накъде плават. Кормилото глухо шумеше, веслата скрибуцаха и пляскаха; всичко останало бе море и тишина.

През деня човек е погълнат от толкова много мисли, впечатления, разговори и думи, че всички те могат да съставят не една дебела книга. Лицето на деня придобива определен израз, но днес Грей напразно се вглеждаше в това лице. В неговите неясни черти проблясваше едно от ония множество чувства, които нямат име.

Както и да ги наречем, те ще останат завинаги, също като внушението за аромата, въвн от думите и дори от понятията. Под

властта на такова чувство беше сега и Грей. Наистина той би могъл да каже: „Аз чакам, аз гледам, аз скоро ще науча...“ — но дори тия думи не са нещо повече от отделните скици в сравнение с целия архитектурен замисъл. В тия веяния имаше още и сила от светлата възбуда.

Наляво от мястото, където плаваха, зад вълнообразното съгъстяване на мрака, се очертаваше брегът. От комините над осветените в червено стъкла на прозорците летяха искри — това бе Каперна. Грей чуваше гълчава и кучешки лай. Светлините на селото напомняха за вратичката на печка с прегорели дупчици, през които се виждат пламтящите въглини. Надясно беше океанът, осезаем като присъствието на спящ човек. Когато задмина Каперна, Грей зави към брега. Тук водата се разливаше тихо; той запали фенер и видя подмолите и горните надвиснали издатини на крайбрежния скат; това място му хареса.

— Тук ще ловим риба — каза Грей и потупа по рамото гребца.

Морякът измънка неопределено. „За първи път плавам с такъв капитан — промърмори си той. — Способен, но не прилича на капитан. Затворен, труден. Но въпреки това аз го обичам.“

Той заби веслото в тинята, привърза за него лодката и двамата се закатериха нагоре по камъните, които се търкаляха изпод коленете и лактите им. От ската се простираше гъста гора. Разнесоха се удари на брадва, която сечеше сух дънер; след като повали дървото, Летика стъкна огън на ската. Заиграха сенки и отразеният във водата пламък се раздвижи. Мракът се разстъпи, показаха се треви и клони; над обвития с дим огън въздухът засвети и затрептя.

Грей седна край огъня.

— Хайде — каза той, като подаде бутилката, — пий, приятелю Летика, за здравето на всички въздържатели. А, ти си взел от имбировото, а не от хининовото вино.

— Простете, капитане — отговори морякът, като си поемаше дъх. — Разрешете да си хапна от това... — той отхапа наведнъж половин пиле и като извади от устата си крилцето, продължи: — Зная, че обичате хининовото вино. Но беше тъмно и бързах. Имбировото, знаете, прави човека жесток. Когато искам да се сбия с някого, пия от него.

Докато капитанът ядеше и пиеше, морякът го поглеждаше изкосо, после не се сдържа и каза:

— Капитане, истина ли е това, което се говори, че произхождате от знатно семейство?

— Това не е интересно, Летика. Вземи въдицата и ако искаш, лови!

— А вие?

— Аз ли? Не знам. Може би... Но... после.

Летика размота въдичката, като си бърбореше стихове, на които за голямо възхищение на екипажа беше майстор.

*От канап и дълга пръчка
аз измайсторих камшик,
после кукичка му сложих,
писна той с провлечен вик.*

След това Летика пхна пръста си в кутийката с червеи:

*Този червей под земята
скитал радостен, благат,
а сега на въдицата
сомове ще го ядат.*

Накрай той тръгна, като пееше:

*Нощта е тиха, а водката — прекрасна,
за риба тръгва Летика в тоз час,
но рибата предчувствува и ужасно
есетрата трепери, а херингата е в несвяст.*

Грей се излегна край огъня и се загледа във водата, в която се отразяваше пламъкът. Той мислеше, но без участието на волята; в такава състояние мисълта разсеяно задържа това, което я обкръжава, и

едва го вижда. Тя препуска като кон сред гъста тълпа — тъпче, разбутва и се разпръсва; съпътствуват я последователно пустота, обърканост и задръжки. Тя броди в душата на предметите, бърза от яркото вълнение към тайните намеци, върти се по земята и небето, разпалено говори с въображаеми лица, гаси и украсява спомените. В това облачно движение всичко е живо и изпъкнало, всичко е несвързано като при бълнуване. И често отпочиващото съзнание се усмихва, когато вижда как, например, в размисъла за съдбата изведнъж ни спохожда съвършено неподходящ образ гостенин: някаква счупена преди две години пръчица. За това мислеше край огъня Грей, но беше „някъде другаде“, а не тук.

Лакътят, на който Грей се опираше, за да поддържа главата си с ръка, овлажня и изтръпна. Звездите трептяха с бледа светлина; мракът се усили от напрежението, което настъпва преди разсъмване. Капитанът се унесе, но не забелязваше това. Поиска му се да пийне и той се присегна към торбата, но започна да я развързва вече насън. После престана да сънува и следващите два часа не бяха за него по-дълги от ония секунди, през които той бе склонил глава върху ръцете си. През това време Летика на два пъти идва до огъня, като пушеше, и от любопитство поглеждаше уловената риба в устата — какво ли има там? Там, разбира се, нямаше нищо.

След като се събуди, Грей за миг забрави как беше попаднал тук. Удивен, той видя щастливия блясък на утрото и крайбрежния скат — сред ярките клони и пламтящата синя далечина; над хоризонта и в същото време над краката му висяха листа на леска. Под ската, сякаш зад самия гръб на Грей, тихо шептяха вълните, удрящи се в брега. Капка роса блесна върху листа и се търкулна по сънното му лице като студена плесница. Той се изправи. Навсякъде тържествуваше светлина. Изстиналите главни на огъня се стремяха към живот чрез тънка струя дим. Неговият дъх придаваше дива прелест на удоволствието да се диша горският въздух!

Летика го нямаше; той се бе увлякъл — потънал в пот, ловеше риба с прирастието на хазартен играч. Грей излезе от гъстата гора и навлезе в храсталака, разпрострял се по склона на хълма. Тревата димеше и пламтеше; влажните цветя изглеждаха като деца, измити насила със студена вода. Зеленият свят дишаше с безброй мънички устица и пречеше на Грей да върви сред ликуващата му гъстота.

Капитанът се измъкна на открито, обраснало с пъстра трева място и тук видя девойка, която спеше.

Той тихо отмахна с ръка клончето пред очите си и се спря с чувството, че е направил опасно откритие. На около пет крачки от него, свита, подгънала единия си крак и протегнала другия, сложила глава удобно на свитите си ръце, уморена, спеше Асол. Косата ѝ се бе разпиляла в безпорядък; копчето при врата се беше разкопчало и се виждаше бяла трапчинка; полата и бе приповдигната и откриваше коленете; ресниците спяха върху бузата ѝ, в сянката на нежно изпъкналото ѝ, полузакрито от тъмна къдрица сляпо око; под главата малкото пръстче на дясната ѝ ръка се прегъваше по посока на тила. Грей приклепна и се вгледа отблизо в лицето на момичето, без да подозира, че прилича на фавна от картината на Арнолд Бьоклин.

Може би при други обстоятелства той щеше да забележи тая девойка само с очите си, но сега я видя по-иначе. Всичко у него се покърти и усмихна. Естествено той не я познаваше, не знаеше името ѝ, а още по-малко — защо е заспала на брега, но от всичко това Грей беше много доволен. Той обичаше картините без обяснение и подпис. Впечатлението от такава картина е несравнимо по-силно — съдържанието ѝ, несвързано с думи, става безгранично, защото утвърждава всички мисли и догадки.

Сянката от листата се прокрадна по-близо до дънерите, а Грей все още седеше в тая неудобна поза. У девойката всичко спеше: спеше тъмната ѝ коса, спеше роклята и нейните гънки; дори тревата близко до тялото ѝ беше сякаш задрямала от съчувствие. Когато впечатлението стана пълно, Грей навлезе в топлата му подмолна вълна и отплува с нея. Летика отдавна вече викаше: „Капитане, къде сте?“ Но капитанът не го чуваше.

Когато Грей най-сетне стана, склонността му към необикновеното го изненада с решителността и вдъхновението, присъщи на разгневена жена. Като отстъпваше замислен на тая склонност, той свали от пръста си своя старинен скъп пръстен и не без основание помисли, че може би с това подсказва на живота си нещо съществено, подобно на ортография. После предпазливо сложи пръстена на малкото пръстче, което се белееше изпод главата ѝ. Пръстчето се раздвижи нетърпеливо и се отпусна.

Грей погледна още един път отпочиващото лице, обърна се и забеляза в храстите високо вдигнатите вежди на моряка. Широко отворил уста, Летика наблюдаваше действията на Грей така учудено, както навярно Йон е гледал устата на своя мебелиран кит.

— А, ти ли си, Летика! — каза Грей. — Погледни я, хубава е, нали?

— Чудна като картина! — шепнешком възкликна морякът, който обичаше книжните изрази. — В съчетанието на обстоятелствата има нещо предразполагащо. Аз хванах четири калкана и още някаква друга риба, издута като мехур.

— По-тихо, Летика. Да се махаме оттук.

Те се оттеглиха в храстите. Трябваше да тръгнат към лодката, но Грей се бавеше, като разглеждаше надлъж niskия бряг, където над зеленината и пясъка се носеше утринният дим от комините на Каперна. В тоя дим той отново видя момичето.

Тогава решително се обърна и се запуска по ската; морякът вървеше подире му, без да пита какво се е случило. Той чувствуваше, че пак е настъпило задължителното за него мълчание. Едва при първите постройки Грей внезапно каза:

— Летика, дали няма да определиш с опитното си око къде е тук кръчмата?

— Трябва да е ей там, под оня черен покрив — съобрази Летика. — А може и да не е там.

— Какво забележително видя в тоя покрив?

— И аз самият не зная, капитане. Само сърцето ми подсказа.

Те се приближиха до къщата — това наистина беше кръчмата на Менерс. През отворения прозорец на масата се виждаше една бутилка; до нея някаква мръсна ръка изцеждаше полупобелял мустак.

Въпреки ранния час в кръчмата се бяха разположили трима души. До прозореца седеше въглищарят — собственикът на пияните мустаци, за които вече споменахме; между бюфета и вътрешната врата на помещението двама рибари седяха над пържени яйца и бира. Менерс — висок млад момък със скучно, покрито с лунички и с онова особено изражение на хитра смелост лице, със силно късогледни очи, присъщи изобщо на търговците, бършеше съдове зад тезгяха. На мръсния под лежеше слънчевата рамка на прозореца.

Грей едва стъпи на прашната ивица светлина и Менерс излезе от своето прикритие, като се кланяше почитателно. Той веднага позна в Грей истинския капитан, който спада към ония гости, които го удостояваха твърде рядко. Грей поиска ром. След като постла масата с пожълтялата от човешката суетня покривка, Менерс донесе бутилка, предварително облизал с крайчеца на езика си отлепилия се етикет. После се върна зад тезгяха, като поглеждаше внимателно ту към Грей, ту към чинията, от която с нокът откъртваше нещо засъхнало.

Докато Летика, взел с две ръце чашата, тихо се разговаряше с нея, като поглеждаше към прозореца, Грей извика Менерс. Хин седна самодоволно на края на стола, поласкан от това повикване и поласкан именно заради това, че то се изрази само с едно просто поклащане на пръст от страна на Грей.

— Вие, разбира се, познавате всички тукашни жители — спокойно заговори Грей. — Интересува ме името на едно момиче със забрадка, рокля на розови цветчета, тъмнорусо и средно на ръст, на възраст между седемнадесет и двадесет години. Срецнах го наблизко. Как му е името?

Той каза това с твърдата простота на силата, която не позволява да се изплъзнеш от дадения тон. Хин Менерс искаше да се изплъзне от прекия отговор и дори се поусмихна, но външно той се подчини на характера на обръщението. Впрочем, преди да отговори, той помълча — единствено от безплодното желание да се досети за какво става дума.

— Хм! — каза той, като вдигна очи към тавана. — Види се, това е била Корабната Асол, друга не може да бъде. Тя е малоумна.

— Наистина ли? — равнодушно каза Грей, като отпи голяма глътка ром. — Как се случи това?

— Щом е така, благоволете да послушате.

И Хин разказа на Грей как преди седем години момиченцето говорило на брега на морето с един събирач на песни. Разбира се, от оня ден, когато просякът я разказа в същата кръчма, тази история придоби вид на груба и плоска интрига, но същността ѝ остана непокътната.

— Оттогава ѝ викат така — каза Менерс, — викат ѝ Корабната Асол.

Грей машинално погледна Летика, който продължаваше да бъде тих и скромнен, после очите му се обърнаха към прашния път пред кръчмата и той почувствува нещо като удар — едновременно и в сърцето, и върху главата си. По пътя, с лице срещу него, вървеше същата оная Корабна Асол, към която Менерс току-що се бе отнесъл клинически. Удивителните черти на лицето ѝ, които напомняха тайната на незаличимо вълнуващите, макар и прости думи, сега се явяваха пред него в светлината на нейния поглед. Морякът и Менерс седяха с гръб към прозореца, но за да не се обърнат случайно, Грей има смелостта да отмести погледа си върху рижите очи на Хин, След като видя очите на Асол, цялата закостенялост на Менерсовия разказ се разсея. При това, без да подозира нищо, Хин продължаваше:

— Мога да ви кажа и това, че баща ѝ е истински мерзавец. Той удави като котка баща ми, господ да го прости. Той...

Прекъсна го неочакван див рев изотзад. Като въртеше страшно очи, освободен от пиянското си вцепенение, въглищарят запя така гръмко и свирепо, че всички потръпнаха:

*Кошничарю, кошничарю,
ти за кошници скуби ни!...*

— Пак си се натряскал, гемийо проклета — завика Менерс. — Марш навън!

... Само гледай да не дойдеш в наш'та Палестина! — изви въглищарят и сякаш нищо не се е случило, потоци мустаци в разплискалата се чаша. Хин Менерс възмутено сви рамене.

— Смет, а не човек — каза той с жестокото достойнство на скъперник. — Все такива истории прави!

— Повече нищо ли не можете да ми разкажете? — попита Грей.

— А, аз ли? Нали ви казах, че бащата е мерзавец. Заради него, ваша милост, аз осиротях, а трябваше още да се грижа за препитанието на децата...

— Лъжеш! — неочаквано каза въглищарят. — Лъжеш така гнусно и неестествено, че аз изтрезнях.

Хин не успя да си отвори устата, когато въглищарят вече се беше обърнал към Грей:

— Той лъже. Баща му също лъжеше; лъжеше и майка му. Такъв им е родът. Можете да бъдете спокойни, че тя е също така нормална, както сме, ние с вас. Аз съм разговарял с нея. Тя е седяла на моята каруца осемдесет и четири пъти или по-малко. Когато момичето се връща пеш от града, а аз вече съм продал въглищата си — винаги го вземам на каруцата. Нека поседи. Казвам ви, умна глава има тя. Това веднага си проличава. С тебе, Хин Менерс, тя, разбира се, няма да размени и две думи. Но аз, господине, свободният въглищар, презирам клюките и одумванията. Тя приказва като голяма и думите ѝ са странни. Повслушаш се — и сякаш всичко е същото, което ние бихме си казали с вас, но при нея е някак по-различно. Веднъж например стана дума за нейния занаят. „Виж какво ще ти кажа аз — вика тя и се държи за рамото ми като муха за камбанария, — работата ми не е скучна, само че все ми се иска да измисля нещо по-особено. Аз казва, искам така да се изпека в занаята си, че лодката ми сама да плава по дъската, а гребците ѝ да гребат като истински; после да слизат на брега, да привързват лодката, да прибират обратно въжетото и да седат като живи, както подобава, на брега, за да похапнат.“ При тези думи аз прихнах да се смея, стана ми смешно, значи. Аз ѝ думам: „Е, Асол, нали занаятът ти е такъв и мислите ти са такива; а погледни наоколо — всички се изпотрепват от работа.“ — „Не — казва тя, — зная си аз каквото си зная. Когато рибарят лови риба, той мисли, че ще хване голямата риба, каквато никой не е улавял.“ — „Е, ами аз?“ — „Ти ли? — смее се тя. — Ти, като натрупаш въглищата си в кошницата, навярно си мислиш, че тя ще разцъфти.“ Ето каква дума каза тя! Признавам си, че в същата минута нещо сякаш ме тикна да погледна празната кошница и ми се стори, че от пръчките се показаха пъпки; разпукаха се тия пъпки, покри се кошницата с листа, а после изчезнаха. Аз дори поотрезнях мъничко. А Хин Менерс хем лъже, хем парите ни взема; знам си го аз!

Менерс разбра, че разговорът премина в явно оскърбление, прониза с поглед въглищаря и се скри зад тезгяха, откъдето попита мрачно:

— Ще заповядате ли да поднеса нещо?

— Не — каза Грей, като вадеше пари, — отиваме си. Летика, ти ще останеш тук, ще се върнеш надвечер и ще мълчиш. Като узнаеш всичко, каквото ти се удаде, ще ми го предадеш. Разбра ли?

— Добри ми капитане — каза Летика с известна, предизвикана от рома фамилиарност, — само глухият не може да разбере това.

— Прекрасно. Запомни също, че при каквито и обстоятелства да попаднеш, не бива да говориш за мен, нито дори да споменаваш името ми. Сбогом!

Грей излезе. От този миг вече не го напусна онова чувство за необикновено откритие, което прилича на искрата в барутното хаванче на Бертол — една от ония душевни пролуки, през които огънят блика и свети. Обзе го желание да действа бързо. Едва като седна в лодката, той се опомни и събра мислите си. Като се смееше, той подложи ръката си с дланта нагоре на знойното слънце, както бе направил това веднъж като момченце в избата за вино; после отплува от брега и бързо загреба към пристанището.

IV

В НАВЕЧЕРИЕТО

След седем години, в навечерието на същия ден, в който край брега на морето Егъл, събирачът на песни, разказа на момиченцето приказката за кораба с алени платна, Асол подир едно от ежеседмичните си посещения в дюкяна за играчки си дойде в къщи със скръбно лице. Тя бе върнала стоката си обратно. Беше толкова огорчена, че не можа веднага да заговори; едва след като от разтревоженото лице на Лонгрен разбра, че той очаква нещо значително по-лошо от действителното, започна да разказва, като движеше пръст по стъклото на прозореца, до който беше застанала, и наблюдаваше разсеяно морето.

Този път собственикът на дюкяна за играчки започнал с това: открил сметководната книга и ѝ показал колко дългове имат. Тя потреперила, като видяла внушителното трицифрено число. „Ето колко сте взели от декември насам — казал търговецът, — а да видим за колко сме продали.“ И неговият пръст се доближил до друго число, вече от две цифри. „Беше ми жално и обидно да гледам. Видях по лицето му, че той е груб и сърдит. С радост бих избягала, но, честна дума, нямах сили от срам. Той заговори: За мене, драга, това повече не е изгодно. Сега са на мода чуждите стоки, всички дюкяни са пълни с тях и тия неща не се купуват.“ Така каза търговецът. После говори още много неща, но аз всичко обърках и забравих. Изглежда, че се съжали над мен, защото ме посъветва да се отбия в „Детския пазар“ и „Аладиновата лампа“.

Като разказа най-главното, момичето обърна глава и погледна плахо стареца. Лонгрен седеше унил, вкопчил пръстите на двете си ръце между коленете, на които се бе опрял с лакти. Като почувствува погледа ѝ върху себе си, той вдигна глава и въздъхна. Превъзмогнало тежкото си настроение, момичето изтича към баща си, настани се при него, провря малката си ръка под кожения ръкав на куртката му и като

се смееше и поглеждаше лицето му отдолу, продължи с изкуствено оживление:

— Нищо, всичко това е нищо. А сега изслушай ме, моля ти се. Аз тръгнах. Ето че пристигам в един голям страшен магазин, а там — тълпа народ. Заблъскаха ме; но аз се промъкнах и се приближих към един черен човек с очила. Какво му казах — нищо не помня; накрая той се усмихна, порови се в кошницата ми, разгледа някои неща, после отново ги уви, както си бяха в кърпата, и ми ги върна обратно.

Лонгрэн слушаше сърдит. Той като че ли виждаше дъщеря си, изгубила ума и дума сред богатата тълпа, край полиците, отрупани със скъпи стоки. Внимателният човек с очила ѝ обяснил снизходително, че ако започне да търгува с простите изделия на Лонгрэн, ще се разори. Той поставил небрежно и ловко на тезгяха пред нея сглобяеми модели на здания и железопътни мостове, миниатюрни, с добре различаващи се части автомобили, електрически комплекти, самолети и двигатели. Всичко това миришело на боя и училище. От неговите думи ставаше ясно, че сега децата в игрите си само подражават на това, което правят възрастните.

Асол беше ходила още и в „Аладиновата лампа“, и в два други дюкяна, но нищо не бе успяла да направи.

Докато довършваше разказа си, тя приготви вечерята. След като хапна и изпи чаша силно кафе, Лонгрэн каза:

— Щом не ни върви, трябва да подирим нещо друго. Може би отново ще постъпя на служба на „Фрицрой“ или на „Палермо“. Разбира се, те са прави — замислено продължи той, като мислеше за играчките. — Сега децата не играят, а се учат. Те все се учат, учат и никога няма да започнат да живеят. Всичко това е така, а е жалко, наистина е жалко. Ще можеш ли да живееш без мен, докато мине един рейс? Немислимо е да те оставя сама.

— Аз също бих могла да работя заедно с тебе, да речем, в бюфета.

— Не! — каза Лонгрэн и подчерта тази дума, като удари с ръка по масата, която се разклати. — Докато съм жив, ти няма да работиш. Впрочем има време да помислим.

Той замълча мрачен. Асол се намести на края на стола до него; без да обръща глава, Лонгрэн видя отстрани, че тя се старее да го утеши и едва не се усмихна. Но ако се усмихнеше — значеше да

подплаши и да смути момичето. Като бърбеше нещо на себе си, то приглади обърканите му сиви коси, целуна го по мустаците и като закри мъхнатите бащини уши с малките си тънички пръстчета, каза:

— Ето, ти сега не чуваш, като казвам, че те обичам.

Докато тя го оправяше, Лонгрен седеше силно намръщен като човек, който се бои да не издиша дим, но щом чу думите ѝ, избухна в плътен смях.

— Мила си ти — каза той просто, после плесна момичето по бузата и излезе на брега да погледне лодката.

Известно време Асол стоя по средата на стаята в размисъл, като се колебаеше между желанието да се отдаде на тиха скръб и необходимостта да се заеме с домашната работа. След като изми съдовете, тя прегледа остатъците от провизии в шкафа. Без да тегли и без да мери, тя видя, че с брашното няма да изкарат и до края на седмицата, че на тенекиената кутия за захар се вижда дъното; че пакетите с чай и кафе са почти празни; че няма олио — и единственото, на което си отпочиваше окото, но с известна досада за това изключение, беше торбата с картофи. После тя изми пода и седна да пришие волан към полата, която си беше преправила от вехто, но веднага си спомни, че изрезките плат са зад огледалото; приближи се до него, взе вързопа и се огледа.

Зад ореховата рамка, в светлата празнина на отразената стая, стоеше тъничка девойка със среден ръст, облечена в евтина рокля от бял муселин на розови цветчета. На раменете ѝ беше наметната сива копринена забрадка. Полудетското, със светъл загар лице, беше подвижно и изразително; прекрасни, малко сериозни за възрастта ѝ очи поглеждаха с плахата съсредоточеност на дълбоките души. Неправилното ѝ лице можеше да трогне с изящната чистота на очертанията си; всяка извивка, всяка изпъкналост на това лице, разбира се, би намерила място в много други женски лица; но тук тяхната съвкупност, техният стил беше съвършено оригинален, оригинално мил — тук ние ще спрем. Останалото не е подвластно на други думи, освен на думата „очарование“.

Отразената в огледалото девойка се усмихна така несъзнателно, както и самата Асол. Усмивката излезе тъжна; като забеляза това, тя се разтревожи, както би се разтревожила, ако гледаше друго момиче. Асол притисна страната си към стъклото, затвори очи и предпазливо

поглади с ръка огледалото там, където трябваше да бъде нейното отражение. В главата ѝ се мярнаха редица неясни, нежни мисли: тя се изправи, засмя се и после седна да шие.

Докато тя шие, да я погледнем по-отблизо — да надникнем в душата ѝ. В нея имаше две девойки, две Асол, размесени в една забележителна, прекрасна неправилност. Едната беше дъщеря на моряк, занаятчия, който майстореше играчки, а другата — живо стихотворение с всичките чудеса на неговите съзвучия и образи, с тайнствената близост на думите му, с цялата хармония на техните сенки и светлини, които падат от едното върху другото. Тя познаваше живота в границите, които ѝ беше поставил нейният опит, но освен общите явления виждаше отразен и смисъла от друг свят. Така, като се вглеждаме в предметите, ние забелязваме в тях нещо неоформено, но оставаме с впечатление, с определено човешко впечатление; а понеже е човешко, то е индивидуално. Нещо подобно на това, което изразихме с тоя пример (ако ни се е удало), тя виждаше свръхвидимото. Без тези тихи завоевания всичко просто и понятно беше чуждо на душата ѝ. Тя умееше и обичаше да чете, но и в книгите четеше предимно между редовете, както и живееше. Инстинктивно, със своеобразното си вдъхновение тя на всяка крачка правеше множество ефирно тънки открития — неизразими, но важни, както чистотата и топлината. Понякога — и това продължаваше дни наред — тя сякаш се прераждаше; физическото съпротивление на живота пресекваше както тишина под удара на лъка и всичко, с което живееше, което виждаше и което я заобикаляше, ставаше дантела от тайни в образа на всекидневието. Не една нощ отиваше развълнувана и плаха на морския бряг, където дочакваше утрото, и съвсем сериозно се взираше да види кораба с алените платна. Тези минути бяха за нея щастие; ако за нас е трудно така да заживеем с приказката, за нея би било не по-малко трудно да се освободи от нейната власт и обаяние.

Друг път, като размишляваше над всичко това, тя искрено се удивяваше на себе си и не вярваше, че вярва; като се раздели с усмивка с морето и се върна с тъга към действителността, сега момичето, продължило да шие волана за полата си, си припомняше своя живот. В него имаше много скука и простота. Понякога самотата на двама им ѝ тежеше безкрайно, но у нея вече се бе образувала оная гънка на вътрешната боязън, оная страдалческа бръчка, с която не можеш нито

да си създадеш, нито да получиш оживление. Присмиваха ѝ се, като казваха: „Тя се е побъркала, не е на себе, си“; тя привикна и с тази болка; случваше ѝ се да понася дори оскърбления, от които гърдта ѝ после стенеше като ударена. В Каперна тя не правеше впечатление като жена, но мнозина, макар диво и смътно, подозираха, че ѝ е дадено повече от другите, само че по друг начин. Каперненци обожаваха едрите, пълни жени с мазна кожа по дебелите прасци на краката и със силни ръце; те ги ухажваха, като ги потупваха по гърба и се блъскаха о тях също като на пазара. По вид това чувство напомняше грубата простота на рева. Тая непознаваща колебания среда подхождаше на Асол толкова, колкото биха подхождали на хора с изтънена нервна система призраци — дори те да обладават цялото обаяние на Асунта или Аспазия: постъпки, продиктувани от любов, тук бяха немислими. Така прелестната скръб на цигулката при равномерното бучене на войнишката тръба е безсилна да отклони непоколебимия полк от преките му действия. Всичко, което споменахме в тези редове, бе чуждо на Асол.

Докато устата ѝ си тананикаше песничката на живота, малките ѝ ръце работеха прилежно и ловко; като захапваше конеца, тя гледаше далече пред себе си, но това не ѝ пречеше да подгъва равно ръба и да слага петличения шев правилно като шевна машина. Въпреки че Лонгрен не се връщаше, тя не се безпокоеше за баща си. Напоследък той доста често отпътуваше нощем да лови риба или просто да се проветри.

Тя не се боеше — знаеше, че нищо лошо няма да му се случи. В това отношение Асол беше все още онова малко момиченце, което се молеше посвоему, като сутрин шепнеше дружески: „Здравей, господи!“ — а вечер: „Сбогом, господи!“

По нейно мнение такава близко познанство с господата беше свършено достатъчно, за да отстрани той нещастieto. Тя влизаше в неговото положение: господ беше вечно зает с грижите на милиони хора, затова тя смяташе, че трябва да се отнасяме към обикновените сенки на живота с деликатното търпение на гостенин, който е заварил дома пълен с хора и чака объркалия се стопанин, като сам се приютява и се черпи, с каквото намери.

Като свърши да шие, Асол сложи работата си на масичката в ъгъла, съблече се и легна. Огънят беше загаснал. Тя скоро забеляза, че

не ѝ се спи; съзнанието ѝ беше ясно както в разгара на деня, дори тъмнината ѝ се струваше изкуствена; тялото ѝ, подобно на съзнанието, се чувствуваше леко, свежо. Сърцето ѝ отмерваше ударите с бързината на джобен часовник; то сякаш биеше между възглавницата и ухото. Асол се сърдеше, обръщаше се — ту отхвърляше одеялото, ту се завиваше с него презглава. Накрай тя успя да извика у себе си обикновената представа, която помага да заспиш — почна мислено да хвърля камъни в прозрачна вода, като наблюдаваше леките кръгове, които се образуваха. Сънят сякаш наистина чакаше само това подаяние; той дойде, пошушна си с Мери, която стоеше до възглавницата, и като се покори на усмивката ѝ, прошепна на всички страни: „Ш-ш-ш-ш.“ Асол веднага заспа. Присъни ѝ се любим сън: цъфтящи дървета, тъга, очарование, песни и тайнствени явления; после от тоя сън тя си припомни само блясъка на синята вода, която пълзеше от краката към сърцето ѝ и я изпълваше с хлад и възторг. Като си представи всичко това, Асол прекара още известно време в несъществуващата страна на съня, после се събуди и седна. Сънят бе отлетял, сякаш тя изобщо не беше заспивала. Сгриваше я чувство за нещо ново, радостно и ѝ се искаше да направи нещо. Тя се огледа с она поглед, с който оглеждат ново помещение. Зората се промъкна — но тя не озари така ясно и беше нужно усилие, за да различиш, макар и смътно, околното. Долу прозорците станаха черни, отгоре просветнаха. Отвън, почти на края на капака, блестеше зорницата. Асол знаеше, че няма да заспи сега, затова се облече, приближи се до прозореца и като сне куката, разтвори капаците. Зад прозореца цареше внимателна, ясна тишина; тя сякаш току-що бе настъпила. В синия здрач се мерзелееха храсти, по-нататък спяха дървета; беше задушно и лъхаше на земя.

Като се държеше за горната част на рамката на прозореца, момичето гледаше и се усмихваше. Внезапно нещо подобно на далечен зов я разтърси цялата и тя сякаш още един път се събуди от явната действителност за онова, което е още по-явно и действително. От тази минута ликуващото богатство на съзнанието ѝ вече не я остави. Така ние слушаме и разбираме речта на хората, но повторим ли казаното, тогава го разбираме още един път с друго, ново значение. Същото беше и с нея.

Като взе вехтичката си, но на нейната глава винаги нова копринена забрадка, тя я превърза леко под брадичката си, заключи

вратата и изхвърча боса на пътя. Въпреки че беше пусто и глухо, на нея ѝ се стори, че тя самата звучи като оркестър и че могат да я чуят. Всичко ѝ беше мило, всичко я радваше. Топлият прах гъделичкаше босите ѝ крака; дишаше свободно и приятно. На фона на зазоряващото се небе се тъмнееха покривите и облаците; дремеха плетовете, шипковият храст, зеленчуковите и овощните градини и едва очертаващият се път. Всичко беше подредено по друг начин, не както през деня, всъщност — по същия, но без изплъзналото се вече съответствие между нещата. Всичко спеше с отворени очи и скрито поглеждаше минаващото момиче.

Колкото по се отдалечаваше, тя толкова поускоряваше крачките си — бързаше да напусне селото. Зад Каперна се простираха ливади, а зад ливадите, по склоновете на крайбрежните хълмове, растяха лески, тополи и кестени. Там, където пътят свършваше и преминаваше в глуха пътека, около краката на Асол кротко се завъртя черно, с пухкава козина и бяла гръд куче, чиито очи гледаха напрегнато. Кучето позна Асол и заскимтя, завъртя се умилкващо и тръгна с нея, като се съгласяваше с момичето за нещо така ясно, както „аз“ и „ти“. Асол поглеждаше изразителните очи на кучето, твърдо уверена, че то би могло да заговори, ако нямаше в себе си скрити причини да мълчи. Като забеляза усмивката на спътницата си, кучето направи весела гримаса, врътна опашка и леко побягна напред, но изведнъж седна безучастно, зачеса енергично с лапа ухото си, ухапано от вечния му враг, и се затича обратно.

Асол навлезе във високата росна трева на ливадата. Като плъзгаше длан по метлиците, тя вървеше и се усмихваше — при всяко нейно докосване те пръскаха цели струи роса. Тя се вглеждаше в особените лица на цветята, в хаоса от стебла и различаваше в тях почти човешки белези — пози, усилия, движения, очертания и погледи; сега тя не би се удивила, ако видеше цяла процесия от полски мишки или бал на лалугери, или грубите развлечения на таралежа, който плаши заспалия гном с тюхането си. Точно в този миг се показа нещо сиво и един таралеж се изтърколи на пътеката пред нея. „Тюх-тюх“ — каза той откъслечно и с цялото си сърце, както файтоиджия на пешеходец. Асол говореше с всички ония, които виждаше и разбираше. „Здравей, болничка“ — каза тя на лилавата перуника, която беше проядена от червей. „Трябва да си поседиш в къщи“ — това се

отнасяше за храста, който се беше изпречил по средата на пътеката и затова бе оскубан от дрехите на минувачите. Голям бръмбар се беше вкопчил в камбанка; като навеждаше растението, той се смъкваше надолу, но упорито се блъскаше с лапичките си. „Изгърси този дебел пътник“ — посъветва Асол. Бръмбарът наистина не се удържа и полетя с шум настрани. Така развълнувана, тръпнеща и сияеща, тя се приближи до склона на хълма и се скри от ливадната шир в неговите храсталаци; сега момичето беше заобиколено от истинските си приятели, които — тя знаеше това — говореха басово.

Това бяха грамадни стари дървета, израснали сред орлови нокти и лески. Надвисналите им клони се допиреха до горните листа на храстите. В гъстите, спокойно увиснали корони на кестените се виждаха бели кичури цветове, чийто аромат се смесваше с миризма от роса и смола. Пътечката, постлана с изпъкнали хлъзгави корени, ту слизаше, ту се изкачваше по склона. Асол се чувствуваше като у дома си; тя се поздравяваше с дърветата като с хора — стискаше им широките листа. Момичето вървеше, като си шепнеше ту на ум, ту гласно: „Ето те теб, сто и друг като теб — ех, че сте много вие, мои братчета! Аз бързам, братчета, пуснете ме да мина! Познавам ви всички, всички ви помня и уважавам.“ В отговор величествените „братчета“ я галеха с каквото можеха — с листата си, и роднински скърцаха в отговор. Като изпоцапа краката си с пръст, тя се изкатери на ската над морето и застана на ръба му, задъхана от бързия вървеж. Дълбока, непобедима вяра ликуваше, кипеше и бучеше у нея. С погледа си момичето сякаш я разпръсваше зад хоризонта, откъдето тя се връщаше обратно с лекия шум на крайбрежната вълна, горда от чистотата на полета си.

В това време морето, очертано със златната нишка на хоризонта, още спеше; само водата в подмолите под ската се вдигаше и спадаше. Стоманеният край брега цвят на спящия океан преминаваше в син и черен. Зад златната нишка на небето пламваше и като огромно ветрило сияеше светлина; слаба руменина се беше докоснала до белите облаци. Изящни, божествени багри проблясваха в тях. В черната далечина вече се беше проснала трептяща снежна белота; пяната блестеше, стапяше се цялата в пурпур, пламваше върху златната нишка, разнасяше се по океана и идваше до краката на Асол като червено оцветени вълни.

Тя седна, събра крака и обгърна коленете си с ръце. Внимателно наведена над морето, Асол гледаше към хоризонта с разширени очи, в които не беше останало вече нищо възрастно — това бяха очи на дете. Всичко, което бе чакала толкова дълго и горещо, сега ставаше там, на края на света. Тя виждаше в страната на далечните бездни подводен хълм; от повърхността му като струи се издигаха нагоре виещи се растения; сред кръглите им, нанизани на стеблото листа сияеха чудни цветове. Горните листа блестяха върху повърхността на океана; оня, който не знаеше нищо от това, което знаеше Асол, виждаше само трепет и блясък.

Изпод храсталаците се показва кораб. Той изплава и се спря точно по средата на слънцето. От тази далечина той се виждаше ясно, както се виждат облаците. Корабът плаваше и от него се разнасяше весел глъч; едновременно напомняше — вино, рози, кръв, устни, ясно червено кадифе и пурпурен огън. Той идеше право срещу Асол. Крилата на пяната трепкаха под мощния напор на кила му; момичето се изправи и притисна ръце към гърдите си; в този момент чудната игра на светлината върху водната повърхност се превърна в леко вълнение; слънцето изгря и утрото, влязло в силата си, свлече покривалата от всичко, което още се излежаваше и протягаше върху сънната земя.

Момичето въздъхна и се огледа. Музиката млъкна, но Асол беше още във властта на звънливия ѝ хор. Това впечатление постепенно отслабваше, после стана спомен и накрай се превърна в обикновена умора. Тя легна на тревата, прозя се и като затвори очи, блажено заспа. Сънят ѝ беше истински, без грижи и съновидения, здрав като млад орех.

Разбуди я муха, която лазеше по голото ѝ стъпало. Като повъртя безпокойно крачето си, Асол се събуди; тя седна, започна да оправя разрошените си коси и тогава усети пръстена на Грей, но реши, че това не е нищо друго, освен стъбълце, заседнало между пръстите ѝ; тя ги разтвори. Но понеже то не изчезна, Асол нетърпеливо поднесе ръка към очите си и моментално скочи на крака, сякаш бликнал фонтан.

Блестящият пръстен на Грей светеше на пръста ѝ като на чужд — сега тя не можеше да признае пръста си за свой, защото не го чувствуваше такъв. „Чие ли е това нещо? Кой ли си е направил тая шега? — извика тя силно. — Нима аз спя? Или съм го намерила и съм

забравила.“ Като хвана дясната си ръка, на която беше пръстенът, тя се огледа учудено и хвърли изпитателен поглед към морето и зелените храсталаци. Но никой не шаваше, никой не се спотайваше в храстите и никакъв знак нямаше в далечното, обагрено в синьо море. Руменина покри лицето на Асол, а гласът на сърцето ѝ каза пророчески „да“. За случилото се нямаше обяснения, но тя ги намираще без думи и мисли в своето странно чувство; пръстенът ѝ стана вече близък. Цялата разтреперана, тя го свали от пръста си, поддържа го (в шепата си като вода и го разгледа с цялата си душа, с цялото си сърце, с цялото ликуване и чистата наивност на юношеството си. После го пъкна в корсажа си, скри лицето си с ръце, изпод които неудържимо напираше усмивка, и пое бавно, с отпусната глава по обратния път.

Така — случайно, както казват хората, които умеят да четат и пишат — Грей и Асол се срещнаха в пълното с неизбежности утро на летния ден.

V

БОЙНИ ПРИГОТОВЛЕНИЯ

След като се качи на палубата на „Секрет“, Грей стоя няколко минути неподвижен, само поглаждаше косата си с ръка отзад към челото, което означаваше, че беше крайно смутен. Разсеяността — това облачно движение на чувствата, се отразяваше на лицето му с безчувствената усмивка на лунатик. В това време неговият помощник Пантен вървеше по горната палуба с чиния пържена риба; като видя Грей, той забеляза странното състояние на капитана.

— Да не би да сте се ударили!? — внимателно попита той. — Къде бяхте? Какво видяхте? Това, разбира се, си е ваша работа. Маклерът предлага изгоден фрахт, с премия. Но какво ви е?

— Благодаря, нищо ми няма — каза Грей и въздъхна като човек, току-що пуснат на свобода. — Тъкмо вашият естествен и умен глас ми липсваше. Той ми действа като студена вода. Пантен, съобщете на хората, че днес вдигаме котва и преминаваме в устието на Лилиана, на около десет мили оттук. Нейното течение е гъсто осеяно от плитчини. В устието може да се проникне само откъм морето. Елате за картата. Не вземайте лоцмана. Засега това... Да, изгодният фрахт ми е нужен колкото ланския сняг. Можете да предадете това на маклера. Отивам в града, където ще остана до вечерта.

— Но какво се е случило?

— Съвсем нищо, Пантен. Искам да имате предвид желанието ми да избягвате всякакви въпроси. Когато му дойде времето, сам ще ви съобщя в какво се състои работата. На моряците кажете, че предстои ремонт, а местният док е зает.

— Добре — отговори, без да мисли, Пантен след отдалечаващия се Грей. — Ще бъде изпълнено.

Въпреки че разпоредбите на капитана бяха напълно смислени, помощникът облеци очи и тревожно се завтече с чинията към каютата си, като мърмореше: „Пантен, озадачиха те. Дали той не иска да опита контрабандата? Дали няма да излезем под черния флаг на пиратския

кораб?“ Но тук Пантен се оплете в най-нелепи предположения. Докато той нервно унищожаваше рибата, Грей слезе в каютата си, взе пари и като премина залива, тръгна из търговските квартали на Лис.

Сега вече той действуваше решително и спокойно, защото знаеше в подробности всичко, което му предстоеше по чудния път. Всяко движение, всяка мисъл го въодушевяваха като изтънчено наслаждение от художествена творба. В един миг планът му се оформи. Неговите понятия за живот се подложиха на онова последно преминаване на длетото, след което мраморът се успокоява в прекрасното си сияние.

Грей посети три дюкяна за платове, защото придаваше особено значение изборът му да бъде правилен и вече мислено виждаше нужния цвят и оттенък. В първите два дюкяна му показаха коприна с обикновени цветове, предназначени да задоволят непретенциозен вкус; в третия намери мостри със сложни ефекти. Търговецът радостно се суетеше и показваше залежали платове, но Грей беше сериозен като анатом. Той търпеливо премяташе тоновете, отместваше ги, придърпваше ги към себе си, раздипляше ги и разгледа на светлина толкова много червени парчета плат, че отрупаният с тях тезгях като че ли пламна. На носа на ботуша му като че ли беше легнала пурпурна вълна. По лицето и ръцете му светеше розово отражение. Като се ровеше в леко съпротивяващата се коприна, той различаваше червени, бледорозови и тъмнорозови цветове; гъсто кипнали вишневи, оранжеви и мрачни червеникави тонове; да, тук имаше оттенъци с всички сили и значения, различни по своето мнимо родство, както думите: „очарователно“, „прекрасно“, „великолепно“, „съвършено“; в гънките им се таяха намеци, недостъпни за езика на зрението, но истинският ален цвят дълго не се явяваше пред очите на нашия капитан; това, което донасяше търговецът, беше хубаво, но не извикваше ясното и твърдо „да“. Най-сетне един цвят привлече обезоръженото внимание на купувача. Той седна в креслото до прозореца, изтегли от шумящата коприна дълъг конец, хвърли го на коленете си и като се изтегна върху облегалото с лула между зъбите, започна неподвижно да го съзерцава.

Този съвършено чист, като пурпурна утринна струя цвят, пълен с благородно веселие и царственост, беше именно онзи горд цвят, който диреше Грей. В него не бяха смесени отблясъците на огъня, листенцата

на мака, играта на виолетовите и лилавите оттенъци — нямаше нито синкавост, нито сянка, нито нещо, което да предизвиква съмнение. Той руменееше като усмивка с прелестта на духовно отражение. Грей се беше толкова замислил, че забрави за търговеца, който чакаше зад гърба му с напрежението на ловджийско куче, направило стойка. Като се умори да чака, той напомни за себе си с шума от изтърваното парче плат.

— Няма нужда от повече мостри — каза Грей, като стана, — вземам тази коприна.

— Целия топ ли? — попита търговецът с почтително съмнение. Но Грей го гледаше мълчаливо в челото, от което търговецът стана по-фамилиарен. — В такъв случай, колко метра?

Грей му кимна, с което го помоли да почака, и пресметна с молив върху един лист хартия колко метра плат му трябва.

— Две хиляди метра — той огледа със съмнение полиците. — Да, не повече от две хиляди.

— Две? — попита търговецът, като заподскача, сякаш имаше в себе си пружина. — Хиляди? Метра? Моля ви, седнете, капитане. Не желаете ли да видите мостри от нови платове? Както искате. Ето кибрит, ето прекрасен тютюн — моля. Две хиляди... две хиляди по... — Той каза цена, която беше толкова близко до истинската, колкото е близка клетвата до обикновеното „да“, но Грей беше доволен и съвсем не искаше да се пазари. — Това е чудесна, най-хубава коприна — продължаваше търговецът, — стока, която не може да се сравни с друга; само при мен ще я намерите.

Най-сетне, когато търговецът съвсем изнемогна от възхищение, Грей се уговори с него за доставката, като взе на своя сметка, разноските; после плати и съпроводен от търговеца с почести като китайски император, си тръгна. По това време, през една улица от мястото, където се намираше дюкянът, скитник музикант настрои виолончелото си и със слабо подръпване на лъка го накара да заговори тъжно и хубаво; неговият другар, флейтист, вля в нежната мелодия силни гърлени звуци; простата песничка, с която те огласиха дремещия в горещината двор, достигна до ушите на Грей и той веднага разбра какво трябва да прави по-нататък. Изобщо през всичките тези дни духовното му зрение бе на оная щастлива висота, от която ясно забелязваше всички намеци и подсказвания на действителността; като

чу заглушаваните от шума на движещи се коли звуци на музиката, той навлезе в центъра на най-важните впечатления и мисли, предизвикани съобразно неговия характер от тая музика, и вече чувствуваше защо и как хубаво ще свърши онова, което беше намислил. Като прекоси уличката, Грей влезе във вратата на къщата, в чийто двор се свиреше. В това време музикантите вече се гласяха да си ходят. Високият флейтист, видът на когото говореше за затъпяло достойнство, махаше с благодарност шапката си към ония прозорци, от които летяха монети. Виолончелото беше отново под мишницата на своя стопанин; той бършеше изпотеното си чело и чакаше флейтиста.

— О, ти ли си, Цимер? — каза му Грей, познал цигуларя, който вечер веселеше с прекрасната си свирня моряците гости на кръчмата „Пари за бъчва“. Как измени на цигулката?

— Многоуважаеми капитане — самодоволно възрази Цимер, — аз свиря на всичко, което звучи и трещи. Като млад бях музикален клоун. Сега ме влече към изкуството и аз с тъга забелязвам, че съм погубил необикновеното си дарование. Точно затова поради закъсняла страст обичам и двете заедно: и виолата, и цигулката. На виолончелото свиря през деня, а на цигулката вечер — сякаш плача и ридая за пропадналия си талант. Няма ли да ме почерпите с винце, а? Виолончелото е моята Кармен, а цигулката...

— Асол — каза Грей.

Цимер не чу добре.

— Да — кимна той, — соло на чинии или на медни тръби — това е вече друго нещо. Впрочем какво ме засяга?! Нека да се кривят клоуните на изкуството, аз знам, че в цигулката и във виолончелото отпочиват винаги феи.

— А какво се крие в моето „тур-люр-лю“? — попита приближилият се флейтист, едър мъжага с овчи сини очи и руса брада. — Хайде, ще кажеш ли?

— Зависи от това колко си изпил от сутринта. Понякога — птица, понякога — спиртни пари. Капитане, това е моят компаньон Дуге; аз съм му разказвал как пръскате злато, когато пиете, и той задочно се е влюбил във вас.

— Да — каза Дуге, — аз обичам жеста и щедростта. Но съм хитър и не вярвайте на гнусното ми ласкателство.

— Слушайте — каза Грей, като се смееше, — имам малко време, а работата не чака. Предлагам ви добра печалба. Съберете оркестър, но не от контета с парадни лица на мъртъвци, които в музикалното си педантство или, още по-лошо, в звуковата си гастрономия са забравили за душата на музиката и с мрачно въздействащите звуци бавно превръщат естрадите в мъртвило — не. Съберете си своите, които карат простите сърца на готвачките и лакеите да плачат; съберете своите бродяги. Морете и любовта не търпят педанти. Аз с удоволствие бих поседял с вас и не само с една бутилка, но трябва да вървя. Имам много работа. Вземете това и го изпийте за буквата А. Ако ви харесва моето предложение, елате довечера на „Секрет“ — той е закотвен близо до главния кей.

— Съгласен съм! — извика Цимер, защото знаеше, че Грей плаща като цар. — Дуге, поклони се, кажи „да“ и върти шапката си от радост! Капитан Грей иска да се жени!

— Да — просто каза Грей, — всички подробности ще ви съобща на „Секрет“. Вие нали...

— За буквата А! — Дуге бутна Цимер с лакът и смигна на Грей. — Е... колко са буквите в азбуката! Дайте нещо и за „Я“—то.

Грей даде още пари. Музикантите си отидоха. Тогава той се отби в комисионерската кантора и тайно поръча да му се донесе крупна сума пари, което трябваше да бъде изпълнено за шест дни. В същото време, когато Грей се върна на кораба си, агент на кантората вече се качваше на парахода. Привечер докараха коприната; петима майстори на корабни платна, наети от Грей, се настаниха заедно с моряците. Летика още не беше се върнал, не бяха пристигнали и музикантите; очаквайки ги, Грей отиде да побъбри с Пантен.

Трябва да отбележим, че Грей плаваше вече няколко години с един и същ екипаж. В началото капитанът учудваше моряците с капризите си: неочаквани рейсове, престои — понякога цял месец и при това в най-безлюдни места, без всякаква търговия, но постепенно те свикнаха с „греизма“ на Грей. Той често плаваше само с баласт, като се отказваше да вземе изгоден фрахт само защото не му харесваше предложената стока. Никой не можеше да го склони да превозва сапун, гвоздеи, машинни части и всичко друго, което мълчи мрачно в трюмовете и извиква безжизнени представи за скучна необходимост. Но той с охота товареше плодове, порцелан, животни, подправки, чай,

тютюн, кафе, коприна, ценни видове дървета като абанос, сандалово дърво, палма. Всичко това отговаряше на аристократизма на въображението му и създаваше живописна атмосфера: нищо чудно тогава, че екипажът на „Секрет“, възпитан по този начин в духа на тия своеобразности, поглеждаше малко извисоко на всички други кораби, обвити от дима на обикновената лека печалба. Но тоя път Грей прочете въпроси по лицата им; и най-тъпият матрос знаеше отлично, че няма нужда да се прави ремонт в коритото на тая горска река.

Пантен, разбира се, им съобщи заповедта на Грей. Когато капитанът влезе, помощникът му допушваше шестата си пура, като се разхождаше из каютата, замаян от дима, и се препъваше о столовете. Настъпи вечер, през отворения илюминатор стърчеше триъгълник златиста светлина, в който блесна лакираната козирка на капитанската фуражка.

— Всичко е готово — каза мрачно Пантен. — Ако искате, можем да вдигнем котва.

— Вие, Пантен, би трябвало да ме познавате малко по-добре — меко отбеляза Грей. — Няма тайни в това, което правя. Щом хвърлим котва на дъното на Лилиана, ще ви разкажа всичко и вие повече няма да хабите толкова много кибрит за лоши пури. Вървете и дигайте котва.

Пантен, като се усмихваше неловко, почеса веждата си.

— Това, разбира се, е така — каза той. — Впрочем аз... нищо.

Когато помощникът му излезе, Грей поседя известно време, неподвижно загледан в полуотворената врата, после премина в каютата си. Тук той ту сядаше, ту лягаше, ту се вслушваше в скърцането на брашпила, който изтегляше издаващата силен звук верига; поискваше да излезе на открито на палубата, но отново се замисляше и се връщаше при масата, където нервно чертаеше по мушамата с пръст права линия. Удар с юмрук по вратата го изведе от това ненормално състояние; той завъртя ключа и пропусна Летика. Задъхан, морякът се спря като бърз пратеник, който навреме е предотвратил смъртоносното наказание.

— Хайде, литвай, Летика, казах си аз — бързо заговори той, — когато видях от кабелния вълнолом как нашите момчета танцуват около брашпила и си плюят на ръцете. Очите ми са като на орел. И

полетях; така подканях лодкаря, че човекът се изпоти от вълнение. Капитане, вие като че ли искахте да ме оставите на брега?

— Летика — каза Грей, като се вглеждаше в зачервените му очи, — аз те очаквах едва утре сутрин. Излива ли студена вода на тила си?

— Изливах. Не толкова, колкото погълнах, но изливах. Всичко е изпълнено.

— Говори.

— Няма защо да говоря, капитане. Ето тук всичко е записано. Вземете и четете. Старах се много. Аз излизам.

— Къде?

— По упрека в очите ви виждам, че студената вода, която излях на тила си, е малко.

Той се обърна и излезе със странните движения на слепец. Грей разгърна листчето: моливът сигурно се беше чудил, когато бе изписвал буквите по хартията, защото те напомняха разклатена ограда. Ето какво беше написал Летика:

Съобразно с инструкцията. След пет часа се разхождах по улицата. Къщата е със сив покрив, от двете страни има по два прозореца, отпред — зеленчукова градина. Въпросната личност излиза два пъти: един път за вода и втори път за трески за печката. Когато настъпи мрак, надникнах през прозореца, но не видях нищо поради пердето.

После следваха няколко указания за семейството, които Летика беше получил вероятно от разговор на маса, защото меморията завършваше малко неочаквано с думите:

В изразходваната сума има и малко мои пари.

Но същността на донесението говореше само за това, което знаем от първата глава. Грей прибра листчето в масата, свирна на

дежурния и го изпрати да повика Пантен. Ала вместо помощника се яви боцманът Атвуд, който оправяше засуканите си ръкави.

— Ние се отвързахме от кея — каза той. — Пантен ме изпрати да узная какво желаете. Той е зает: нападнали са го някакви хора с тръби, барабани и разни цигулки. Вие ли сте ги викали на „Секрет“? Пантен ви моли да отидете при него, казва, че главата му е замътена.

— Да, Атвуд — каза Грей, — аз повиках музикантите. Вървете и им кажете засега да отидат на долната палуба. После ще видим как да ги настаним. Атвуд, кажете на тях и на екипажа, че след четвърт час ще изляза на палубата. Нека се съберат. Вие с Пантен, разбира се, също ще бъдете там.

Атвуд вдигна като спусък лявата си вежда, постоя край вратата и излезе.

Тия десет минути Грей прекара, закрил лицето си с ръце; той не се готвеше за нищо и не преценяваше нищо, но искаше да помълчи, вгълбен в мислите си.

През това време всички го чакаха вече с нетърпение и с любопитство, пълно с догадки. Той излезе и видя по лицата им, че очакват невероятни неща, но понеже сам смяташе това, което става, за напълно естествено, напрежението в чуждите души предизвика у него лека досада.

— Няма нищо особено — каза Грей, като седна на стълбата на мостика. — Ще престоим в устието на реката, докато сменим целия такелаж. Вие видяхте, че е докарана червена коприна. От нея под ръководството на майстор Блент ще се направят нови платна за „Секрет“. После ще отпътуваме, но закъде — няма да ви кажа. Във всеки случай недалече оттук. Отивам при жена си. Тя още не ми е жена, но ще ми стане. Нужни ми са червени платна, за да ни забележи още отдалече, както сме се условили. Ето всичко. Както виждате, тук няма нищо тайнствено и да не говорим вече за това.

— Да — каза Атвуд, като видя по усмихващите се лица на моряците, че те са приятно озадачени и не се решават да заговорят. — Ето каква била работата, капитане... Разбира се, не ние ще отсъдим това. Както желаете, така и ще стане. Аз ви поздравявам.

— Благодаря.

Грей стисна силно ръката на боцмана, но Атвуд направи невероятно усилие и отговори с такова ръкостискане, че капитанът

отстъпи. След това един след друг всички се приближиха към него, като мънкаха поздравления със свенлив и топъл поглед. Никой не извика, не зашумя — моряците чувствуваха нещо не съвсем обикновено в откъслечните думи на капитана. Пантен въздъхна облекчено и се развесели — душевната му тегота изчезна. Само корабният дърводелец остана от нещо недоволен; като поддържа вяло ръката на Грей, той попита мрачно:

— Как ви дойде на ум това, капитане?

— Както удара на брадвата ти — каза Грей. — Цимер, покажи своите момчета.

Като тупаше музикантите по гърбовете, цигуларят изблъска от тълпата седем души, облечени крайно небрежно.

— Ето — каза Цимер, — това е тромбонистът; той не свири, а гърми като с оръдие. Тези двама къосави юнаци са фанфаристи; щом засвирят, веднага ти се приисква да воюваш. После — кларнетистът, корнетапистонът и втората цигулка. Всичките са големи майстори и добре поддържат буйната прима — тоест мене. А ето го и главния майстор в нашия весел занаят — Фриц, барабанчикът. Барабанчиците, знаете, имат обикновено разочарован вид, но този удря с достойнство, с увлечение. В играта му има нещо открито и праволинейно, както неговите палки. Изпълнено ли е всичко както трябва, капитан Грей?

— Изумително — каза Грей. — На всички ви е определено място в трюма, който този път значи ще бъде претъпкан с разни „скерцо“, „адажио“ и „фортисимо“. Вървете! Пантен, отвързвайте въжетата, потегляйте. Ще ви сменя след два часа.

Той не забеляза как се изнизаха тия два часа, тъй като те минаха в оная вътрешна музика, която все още не оставяше съзнанието му, както пулсът не напуска артериите. Той мислеше за едно, искаше едно, стремеше се към едно. Човек на действието, Грей мислено изпреварваше хода на събитията и съжеляваше само за това, че не може да ги движи така просто и бързо, както движи шашките. Нищо в спокойната му външност не говореше за онова напрежение на чувствата, чийто звън, подобен на звъна на огромна камбана, биеща над главата, се носеше по цялото му тяло с оглушителен нервен стон. Най-после това го застави да започне да брои мислено: „Едно... две... тридесет...“ и така нататък, докато не каза „хиляда“. Това упражнение му подеждаше; най-сетне той беше способен да разгледа въпроса от

всички страни. Тук малко го учуди това, че не можеше да си представи „вътрешната Асол“, тъй като дори не беше говорил с нея. Той бе чел някъде, че може, макар и неясно, да разбереш човека, ако си въобразиш, че ти си този човек и прекопираш израза на лицето му. Очите на Грей започнаха вече да приемат несвойствен за тях странен израз, а устните под мустаците да се свиват в слаба, кротка усмивка, когато се опомни, разсмя се високо и излезе да смени Пантен.

Беше тъмно. Вдигнал яката на куртката си, Пантен крачеше около компаса и нареждаше на кормчията: „Дай наляво четвърт румб, още наляво. Стой! Още четвърт.“ „Секрет“ плаваше с половината си платна при попътен вятър.

— Знаете ли — каза Пантен на Грей, — аз съм доволен.

— От какво?

— От същото, от което и вие. Аз всичко разбрах. Ето тук, на мостика. — Той намигна хитро, като освети усмихнатото си лице с огъня на лулата.

— Тогава кажете — попита Грей, досетил се внезапно в какво се състои работата, — какво сте разбрали там?

— Най-добрият начин да се превози контрабанда — пошепна Пантен. — Всеки може да има такива платна, каквито поиска. Вие имате гениален ум, Грей!

— Бедни Пантен! — каза капитанът, като не знаеше дали да се сърди или да се смее. Вашето предположение е остроумно, но е лишено от всякаква основа. Вървете да спите. Честна дума, че грешите. Аз правя онова, което казах.

Той го отпрати да спи, провери посоката на курса и седна. Сега ние ще го оставим, защото му е нужно да бъде сам.

VI

АСОЛ ОСТАВА САМА

Лонгрен прекара нощта в морето; той нито спа, нито лови риба, а плува с платноходката без определено направление, като слушаше плисъка на водата, вираше се в мрака, подложил лицето си на вятъра, и мислеше. В тежките часове на живота нищо не възстановяваше така силите на душата му, както тези самотни скитания. Тишина, само тишина и пустота — ето какво му бе нужно, за да зазвучат понятно всички най-слаби и объркани гласове на вътрешния му мир. Тази нощ той мислеше за бъдещето, за тяхната бедност, за Асол. Беше му крайно трудно да я остави дори и временно; освен това той се боеше да не възкръсне затихналата болка; може би, като постъпи на кораб, той отново ще си въобрази, че там, в Каперна, го чака другарката му, която никога не бе умирала, и той на връщане ще се приближава до дома си с мъката на мъртвото очакване. Никога вече Мери нямаше да излезе от вратата на къщата им. Но той искаше Асол да има какво да яде и затова реши да постъпи така, както му повеляваше необходимостта.

Когато Лонгрен се върна, момичето не беше си още дошло. Неговите ранни разходки не смуцаваха баща му, но този път той го чакаше с известно напрежение. Като се разхождаше от ъгъл до ъгъл, при едно обръщане той изведнъж неочаквано видя Асол. Тя влезе бързо и без шум, спря се пред него мълчаливо, като почти го изплаши със светналия си, възбуден поглед. Сякаш се бе открило второто й лице — онова истинско лице на човека, за което обикновено говорят само очите. Тя мълчеше и гледаше Лонгрен в лицето, но така странно, че той бързо попита:

— Болна ли си?

Асол не отговори веднага. Когато смисълът на въпроса достигна най-последно до умствения й слух, тя трепна като клонче, докоснато с ръка, и се засмя с продължителния равномерен смях на тихата радост. Тя трябваше да отговори нещо, но както винаги не бе нужно да измисля какво именно и каза:

— Не, здрава съм... Защо ме гледаш така? Весело ми е. Вярно, весело ми е, но то е, защото денят е толкова хубав. А ти какво си намислил? Аз наистина виждам по лицето ти, че нещо си намислил.

— Каквото и да съм намислил — каза Лонгрэн, като туряше момичето да седне на коленете му, — аз знам, че ти ще разбереш каква е работата. Няма с какво да живеем. Не ще отида отново на далечно плаване, а ще постъпя на пощенския параход, който пътува между Касет и Лис.

— Да — отдалече почна тя, като се мъчеше да влезе в неговите грижи и работа, но се ужасяваше, че беше безсилна да престане да се радва. — Това е много лошо. Ще ми бъде скучно. Върни се по-скоро. — Като говореше така, тя разцъфваше в неудържима усмивка. — Да, по-скоро, мили, аз чакам.

— Асол! — каза Лонгрэн, като обхвана лицето ѝ с ръце и я обърна към себе си. — Разказвай, какво ти се е случило?

Тя почувствува, че трябва да разсее тревогата му, и като победи радостта си, стана сериозна, внимателна, само очите ѝ блестяха от новото, което идеше.

— Ти си чуден — каза тя. — Нищо няма. Брах лешници.

Лонгрэн не би повярвал напълно на това, ако не беше толкова зает с мислите си. Техният разговор стана делови и продължи дълго. Морякът каза на дъщеря си да му приготви торбата, като изброи всички необходими вещи и ѝ даде няколко съвета:

— Ще се върна след десетина дни, а ти напълни пушката ми и си стой в къщи. Ако някой поиска да те закачи, кажи му, че Лонгрэн скоро ще се върне. Не мисли и не се безпокой за мен: нищо лошо няма да ми се случи.

После похапна, целуна силно момичето и като метна торбата на рамото си, пое пътя за града. Асол гледа след него, докато той не се скри зад завоя; после се върна в къщи. Доста домашна работа я чакаше, но тя забрави това. С интерес, леко учудена, тя се заглежда наоколо, сякаш беше вече чужда на тази къща, която от детинство се бе така враснала в съзнанието ѝ, та ѝ се струваше, че винаги я е носила в себе си, а сега ѝ приличаше на роден край, посетен след години, прекарани другаде. Асол почувствува, че в тази ѝ реакция има нещо недостойно, нещо нередно. Тя седна близо до масата, на която Лонгрэн изработваше играчките, и се опита да залепи на една кърма кормило.

Като гледаше тия предмети, тя неволно ги видя големи, истински; всичко, което се бе случило сутринта, отново я разтърси като треска при вълнение и златният пръстен, голям като слънцето, сякаш бе паднал през морето в краката ѝ.

— Като не изтрая, тя излезе от къщи и тръгна за Лис. Там нямаше никаква работа и не знаеше защо отива, но не можеше да не отиде. По пътя я срещна пешеходец, който желаше да узнае някаква посока; тя ясно му обясни, което беше нужно, и веднага забрави за това.

Целия път Асол премина незабелязано, сякаш носеше птица, погълнала цялото ѝ нежно внимание. Близко до града тя се развлече малко от шума, който долиташе от огромното му пространство, но той не властвуваше вече над нея, както по-рано, когато я плашеше, потискаше и превръщаше в мълчалива страхливка. Тя му се съпротивяваше. Бавно, с плавна, пълна с увереност походка, премина пръстеновидния булевард, като пресичаше сините сенки на дърветата и поглеждаше доверчиво и свободно лицата на минувачите. Хората, които бяха наблюдателни, забелязаха няколко пъти през деня неизвестното, странно на пръв поглед момиче, което преминаваше през шумната тълпа с дълбоко замислен вид. На площада тя подложи ръка под струята на фонтана, като движеше бързо пръстите си сред отскачащите пръски; приседна да си почине и после тръгна обратно по горския път. На връщане тя вървеше с освежена душа, със спокойно и избистрено настроение, подобно на вечерна рекичка, сменила най-сетне пъстрите отражения на деня с равномерния блясък на сянката. Като се приближи до селището, тя видя същия оня въглищар, на когото се бе сторило, че кошницата му е разцъфтяла; той стоеше до каруцата си с двама непознати, които бяха покрити със сажди и кал и изглеждаха мрачни. Асол се зарадва.

— Здравей, Филип — каза тя, — какво правиш тук?

— Нищо, мушице. Падна ми колело; поправих го, а сега си пуша и си бърба с нашите момчета. Ти откъде идеш?

Асол не отговори.

— Знаеш ли, Филип — заговори тя, — аз много те обичам и затова ще кажа само на теб. Скоро ще замина. Навярно ще замина завинаги. Ти не казвай никому това.

— Ти искаш да заминеш? Че закъде се стягаш? — учуди се въглищарят, като отвори въпросително уста, от което брадата му стана по-дълга.

— Не зная — тя бавно огледа поляната под бряста, където се намираще каруцата, зелената, осветена в розово от вечерната светлина трева, черните мълчаливи въглищари, а после, като помисли, добави: — Не зная нищо — нито деня, нито часа, дори не зная закъде. Нищо повече няма да ти кажа. За всеки случай — сбогом. Ти така често си ме возил.

Тя пое огромната черна ръка и я разтърси леко. Върху лицето на работника разцъфна неподвижна усмивка. Момичето кимна, обърна се и отмина. То изчезна така бързо, че Филип и неговите приятели не успяха дори да обърнат глава.

— Чудно — каза въглищарят, — иди я разбери. Днес с нея нещо става...

— Вярно — подкрепи го другият, — нито ти говори, нито те уговаря. Но това не е наша работа.

— Не е наша работа — каза и третият, като въздъхна.

После тримата седнаха в каруцата, колелата затрополиха по каменистия път и те се скриха в праха.

VII

АЛЕНИЯТ „СЕСРЕТ“

Беше бяла ранна утрин; над огромната гора се стелеше лек, пълен със странни видения дим. Току-що напуснал огъня си, непознат ловец вървеше надолу по реката; през дърветата сияеше светлината от нейните въздушни простори, но прилежният ловец не отиваше към тях; той разглеждаше пресните мечешки следи, които водеха към планината.

Внезапен звук се понесе между дърветата неочаквано, като тревожна хайка; обадил се бе кларнет. Излязъл на палубата, музикантът изсвири откъс от мелодия, пълна със скръбни, провлечени повторения. Звукът трептеше като глас, който крие мъката си; той се усили, усмихна се с тъжно преливане и секна. Далечното ехо неясно повтаряше същата мелодия.

Ловецът отбеляза следата със счупено клонче и се промъкна към водата. Мъглата още не се беше разсеяла; в нея гаснеха очертанията на огромен кораб, който бавно се обръща към устието на реката. Свитите му, увиснали като фестони платна оживяха, опнаха се и покриха мачтите с безсилна броня от огромни гънки; чуваха се гласове и стъпки. Крайбрежният вятър набираше сили и лениво теглеше платната; най-сетне топлината на слънцето извърши своето — въздушният напор се усили, разсея мъглата и се разнесе по рея в леки алени, пълни с рози форми. Розови сенки пълзяха по белите мачти и корабните въжета; всичко беше бяло, освен разгънатите, плавно движещи се платна с цвета на дълбоката радост.

Ловецът, който гледаше от брега, дълго търка очите си, докато се убеди, че не сънува, а вижда всичко това наяве. Корабът се скри зад завоя, а той все още стоеше и гледаше; после мълчаливо сви рамене и тръгна да търси мечката си.

Докато „Секрет“ се движеше по коритото на реката, Грей стоеше до щурвала и не поверяваше кормилото на моряка — боеше се от плитчините на реката. Пантен, в нов костюм от сукно, с нова блестяща фуражка, избърснат и покорно изпъчен, седеше до него. Той все още не чувствуваше никаква връзка между алената премяна на кораба и пряката цел на Грей.

— Сега — каза Грей, — когато платната аленеят и вятърът е добър, когато в сърцето ми има повече щастие, отколкото у слона при вида на малко бяло хлебче, аз ще се опитам да ви заразя с мислите си, както ви обещах в Лис. Забележете, че аз не ви смятам за глупав или за вироглав, не, вие сте образцов моряк, а това значи много. Но вие, както и повечето от вас, слушате гласа на всички прости истини през дебелото стъкло на живота; те викат, но вие не ги чувате. Аз правя онова, което съществува като старинно понятие за прекрасно, несбъднато и което е възможно и осъществимо също както разходка извън града. Скоро вие ще видите момиче, което не може, не бива да се омъжи другояче, освен по начина, който показвам пред очите ви.

Той накратко разказа на моряка онова, което ние вече добре знаем, и завърши обяснението си така:

— Вие виждате колко тясно се сплитат тук съдбата, волята и свойствата на характерите; аз отивам при оная, която ме очаква и може да очаква само мене; аз също не желая никоя друга, освен нея, може би именно затова, че благодарение на нея разбрах една обикновена истина. Тя се състои в това — да правиш със собствените си ръце така наречените чудеса. Когато за някой човек е най-важното да получи едно петаче, което е най-скъпото нещо за него, лесно е да му дадеш това петаче, но когато душата крие в себе си зърното на пламенното растение — на чудото, ако си в състояние, направи му това чудо.

И ти, и той ще имате нови души. Когато началникът на затвора сам пусне затворника, когато милиардерът подари вила, оперетна, певица и сейф на писаря си, а жокеят задържи коня си поне веднъж за сметка на друг, комуто не върви, тогава всички ще разберат колко е приятно това, колко е неизразимо чудесно. Но има и други не по-малки чудеса, например: усмивката, веселбата, прошката и казаната навреме нужна дума. Да владееш това значи да владееш всичко. Що се отнася до мене, нашето начало — моето и на Асол — ще остане завинаги в

аления отблясък на платната, създадени от дълбочината на сърцето, което знае какво е любов. Разбрахте ли ме?

— Да, капитане — извика Пантен и избърса мустаците си с внимателно сгъната чиста носна кърпа. — Всичко разбрах. Вие ме трогнахте. Ще сляза долу и ще помоля за прошка Никс, на когото се карах вчера за потопеното ведро. И ще му дам от тютюна си — той проигра своя на карти.

Грей остана поучуден от това толкова бърз практически резултат на думите си и преди да успее да каже нещо, Пантен затропа надолу по стълбата и някъде далече въздъхна. Грей се огледа и вдигна очи нагоре; над него алените платна се люлееха мълчаливо, слънцето сияеше в техните ръбове сякаш с пурпурен дим. „Секрет“ навлизаше в морето, като се отдалечаваше от брега. В пеещото сърце на Грей нямаше никакви съмнения — нито глухи тревожни удари, нито шум от дребни грижи; спокойно като платноходка той се стремеше към възхитителната цел, изпълнен с ония мисли, които изпреварват думите.

Към пладне на хоризонта се показва лек дим от военен крайцер. Крайцерът смени посоката си и от разстояние половин миля вдигна сигнал: „Свали платната“.

Братя — каза Грей на моряците, — не се бойте, няма да ни обстрелват; те просто не вярват на очите си.

Той заповяда да свалят платната. Пантен като крещеше, сякаш имаше пожар, изведе „Секрет“ от вятъра; корабът спря, в същото време от крайцера се понесе парен катер с екипаж и лейтенант с бели ръкавици; като стъпи на палубата на кораба, лейтенантът се огледа учудено и премина с Грей в каютата му. След час той излезе оттам и като махна по странен начин с ръка и се усмихна, сякаш беше получил по-висок чин, се отправи към синия крайцер. Както изглеждаше, този път Грей има по-голям успех, отколкото с простодушния Пантен, тъй като след малко крайцерът даде мощен салют в хоризонта, стремителният дим от който проби въздуха като огромни святкащи кълба и се развя на парцали над тихата вода. Целия ден на крайцера цареше някакво полупразнично бездействие; настроението беше неслужебно, под знака на любовта, за която говореха навсякъде — от салона до машинния трюм, а часовият пред минното отделение попита минаващия моряк:

— Том, ти как се ожени?

— Хванах я за полата, когато тя поиска да избяга от мене през прозореца — каза той и гордо засука мустак.

Известно време „Секрет“ плава в открито море, далече от брегове; към пладне се откри далечен бряг. Като взе далекогледа си, Грей устреми поглед към Каперна. Ако не беше редицата от покриви, той би различил на прозореца на една от къщите Асол, която седеше над някаква книга. Тя четеше, по страниците на книгата пълзеше въззелено бръмбарче; то се спираше, повдигаше се на предните си лапички с чувството на независим стопанин. Вече два пъти Асол го издухваше с досада на перваза на прозореца, откъдето то отново се появяваше доверчиво и без стеснение, сякаш искаше да каже нещо. Този път му се удаде да допълзи почти до ръката на момичето, която държеше ъгъла на страницата; то се задържа тук на думата „гледай“, спря се със съмнение, като очакваше нова буря, и наистина едва избягна неприятностите, тъй като Асол вече възкликна: „Пак ли си ти, бръмбаре... глупак...“ И решително поиска да го духне в тревата, но изведнъж, като прехвърли случайно погледа си от покрив на покрив, видя в синия морски процеп, който се образуваше между къщите, бял кораб с алени платна.

Тя трепна, отдръпна се и замря; после рязко скочи. Сърцето ѝ заби до главозамайване, неудържими сълзи бликнаха от силното вълнение. В това време „Секрет“ обхождаше малък нос, като се държеше с левия си борд под ъгъл към брега; под пламъка на алената коприна се лееше тиха музика от бялата палуба към небесносинята, глъбина; това беше музика с ритмични преходи, които могат да се предадат, разбира се, не съвсем сполучливо, с общоизвестните думи:

Налейте, чаши, налейте, да пием, приятели, за любовта...

В нейната простота ликуваше, разгръщаше се и шумеше вълнение.

Без да помни как е оставила къщата, Асол тичаше вече към морето, подхваната от непреодолимия вятър на събитието; на първия ъгъл тя се спря почти без сили, краката ѝ се подкосяваха, дишането ѝ прекъсваше и гаснеше, съзнанието се държеше на косъм. Извън себе

си от страх да не загуби волята си, тя тропна с крак и продължи. От време на време ту покрив, ту ограда скриваха от нея алените платна; тогава тя, боейки се да не са изчезнали като обикновен призрак, забързваше, за да премине мъчителното препятствие, но видяла отново кораба, спираше се да въздъхне облекчена.

По това време в Каперна настъпи такава объркване, вълнение и всеобщ смут, които не отстъпват по ефект на най-големите земетресения. Никога досега до този бряг не беше се приближавал голям кораб. Тоя кораб имаше същите платна, чието название звучеше като издевателство; сега те пламтяха ясно и неопровержимо с невинността на факта, който опровергаваше всичките закони на битието и здравия разсъдък. Мъже, жени деца — всеки, както си беше облечен, запъхтени летяха към брега; жителите се провикваха от дворовете, сблъскваха се един с друг, викаха и падаха. Скоро край брега се образува тълпа и в тази тълпа се втурна стремително Асол.

Докато я нямаше, нейното име се носеше от уста на уста с нервна и мрачна тревога, със злобен страх. Повече говореха мъжете; сподавено, като змии съскаха слисаните жени, но ако някоя от тях заговореше, отровата се промъкваше вече в главата. Щом Асол се появи, всички млькнаха, отдръпнаха се от нея със страх и тя остана сама сред пустия зноен пясък, смутена, засрамена и щастлива, с лице не по-малко алено от нейното чудо, безпомощно протегнала ръце към високия кораб.

От него се отдели лодка със загорели гребци; сред тях стоеше оня, когото, както й се стори сега, тя познаваше, помнеше смътно от детството си. Той я гледаше с грейнала и напрегната усмивка. Но хиляди последни смешни страхове обзеха Асол; смъртно уплашена от всичко — от грешка, от недоразумения, от тайнствена и вредна пречка, — тя влезе тичешком в топлите люлеещи се вълни до кръста, като викаше: „Аз съм тук, аз съм тук! Аз съм!“

Тогава Цимер махна с лъка и същата по-раншна мелодия се разнесе с гръм по нервите на тълпата, но този път с пълен, тържествен глас. От вълнението, движението на облаците и вълните, от блясъка на водата и далечината момичето вече почти не можеше да различава какво се движи: тя, корабът или лодката — всичко се движеше, въртеше и стихваше.

Но близо до нея рязко плесна весло; тя повдигна глава, Грей се наведе, нейните ръце се вкопчиха в колана му. Асол зажумя; после отвори очи, усмихна се смело срещу сияещото му лице и като се задъхваше, каза:

— Съвсем същият.

— И ти също, дете мое! — каза Грей, като измъкваше от водата мокрото съкровище. — Ето, аз дойдох! Позна ли ме?

Хванала се за колана му, тя кимна с трепетно притворени очи, с нова душа. Щастието се бе сгушило у нея като пухкаво котенце. Когато Асол се реши да отвори очи, стори ѝ се, че всичко — и полюляванията на лодката, и блясъкът на вълните, и приближаващият се силно люлеещ се борд на „Секрет“ — беше един сън, в който светлината и водата се люлееха, въртяха, както при играта на слънчеви петна върху осветена от сноп лъчи стена. Без да помни как, тя се покачи на стълбата и се озова в силните ръце на Грей. Палубата, покрита и украсена с килими, потънала в алените отблясъци на платната, беше като небесна градина. И скоро Асол видя, че стои в каюта — стая, похубава от която не може да има.

Тогава отгоре отново връхлетя гръмка музика и разтърси и засипа сърцето с тържествуващия си вик. Асол пак притвори очи, като се боеше, че всичко това ще изчезне, ако продължи да гледа. Грей взе ръцете ѝ и тя, като знаеше вече къде може да отиде сега, без да се страхува, скри мокрото си от сълзи лице върху гърдите на дошлия по такъв вълшебен начин приятел. Грей, потресен и учуден от това, че е настъпила неизразимата, недостъпна за никого скъпа минута, внимателно, но със смях повдигна нагоре за брадичката това толкова отдавна бленувано лице; очите на момичето най-сетне се разтвориха широко. В тях беше всичко най-хубаво у човека.

— Ще вземеш ли с нас, моя Лонгрен? — каза тя.

— Да — и след своето желязно „да“ той толкова силно я целуна, че тя се засмя.

Сега ние ще се отдръпнем от тях, защото знаем, че им е нужно да бъдат сами. Много думи на различни езици и говори има в света, но с всички тях не би могъл дори приблизително да предадеш онова, което си казаха те един на друг в този ден.

В това време на палубата до гротмачтата, край проядената от червеи бъчва с избито дъно, което откри столетната тъмна благодат, вече чакаше целият екипаж. Атвуд стоеше; Пантен седеше церемониално, той сияеше като новороден. Грей се качи горе, даде знак на оркестъра и като сне фуражката си, пръв гребна с чаша от светото вино сред песните на златните тръби.

— Е, ето... — каза той, като изпи чашата и я хвърли. — Сега пийте, всички пийте: който не пие, е мой враг.

Не се наложи да повтори тези думи. В това време, когато „Секрет“ с пълен ход, с вдигнати платна се отдалечаваше от ужасената завинаги Каперна, блъсканицата около бъчвичката надмина всичко онова, което става на големи празници.

— Как ти хареса виното? — попита Грей Летика.

— Капитане! — каза морякът, като търсеше думи. — Не зная дали аз му се харесах, но моите впечатления от него трябва да обмисля. Пчелен кошер и градина!

— Какво?!

— Искам да кажа, че в устата ми са пъхнали пчелен кошер и градина. Бъдете щастлив, капитане. И нека е щастлива оная, която ще нарека най-хубавия товар, най-хубавия дар на „Секрет“.

Когато на другия ден започна да се развиделява, корабът беше вече далеч от Каперна. Част от екипажа, повален от виното на Грей, лежеше на палубата така, както си бе заспал; на крака се държаха само кормчията, часовият и седналият на кърмата, опрял брада върху шийката на виолончелото, замислен и махмурлия Цимер. Той седеше, тихо движеше лъка, караше струните да говорят с вълшебен, неземеен глас и мислеше за щастието.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.